

Dîwanî Mamosta Qanê'e*

Kocher Bîrkar [Caucher Birkar][†]

January 26, 2003

Abstract

This is a new version of Diwani Qane'e written in Latin script.

Contents

0.1	Tê helkêsh bo pêkenîn	18
0.2	Rîshî pan	18
0.3	Neley pashkewtûy	19
0.4	Xakit be nirxe	19
1	Beshî R	20
1.1	Xatû sheytan le xewa	20
1.2	Sûdî wilatim	21
1.3	Dîley xembar	22
1.4	Têhelkêsh legel shê'erekanî hâfizî shîrazî	22
1.5	Milwênkî girêy dîl	23
1.6	Legel qelem	23
2	Beshî Z	24
2.1	destî cherx	24

*This is not the last version, so it may contain errors.

[†]© 2002, This document is copyrighted and distribution, publication and copying without the author's permission is prohibited unless for personal use. School of Mathematical Sciences, Nottingham University, Nottingham, UK.

3	Beshî J	25
3.1	Temen u Arezû	25
4	Beshî S	25
4.1	Eme ber le shefî yekem witrawe	25
4.2	Bangî agadarî	26
4.3	Nameyêk	26
5	Beshî Sh	27
5.1	Eger mirdim	27
6	Beshî 'E	28
6.1	Mey noshî	28
7	Beshî Q	28
7.1	Endêshe	28
8	Beshî K	29
8.1	Bextî aware	29
9	Beshî L	30
9.1	Gerd u xolî	30
9.2	Legelî dulber	30
10	Beshî M	31
10.1	Bîrî gencî	31
10.2	Ducharim	31
10.3	Penc xishtekî le ser shê'erî Bêkes	32
10.4	Shêrezay Kurdîm	33
10.5	Pênc xishtekî	34
10.6	Xem be ba nadem	35
10.7	Bade noshî	36
10.8	Xerabatî	36
10.9	Derûn tarîkekan	37
10.10	Daxî dil	37
10.11	Pênc xishtekî le ser shê'erî Miftî Pêncwênî	39
10.12	ŕû, le mehweşan nek sade ŕuxan	40
10.13	Nekem chî bikem	42
10.14	Mîn u yar	42

10.15	Xakî weten	43
10.16	Wesyetî dayik bo kich	44
10.17	Kirûzanewe	44
10.18	Berwarî mējūy Ehmed Muxtar Caf	45
10.19	Terkî rōhh u ser	45
10.20	Tenasib celb eka ebro	46
10.21	Heme zimankare	46
10.22	Xeyalim waye	47
10.23	Nazanim xom chîm	47
10.24	Cergî birawim	48
10.25	Bo cenabî	49
10.26	Ah u naley derûn	49
10.27	Tole sendin	49
11	Beshî N	50
11.1	Nazenîn	50
11.2	Her sêkman	51
11.3	Serbazî	51
11.4	Legel Zanîn	52
11.5	Wesyetname	54
11.6	Legel bulbul	55
11.7	Bo kichekan	56
11.8	Qanê'e u kereky	57
11.9	Lemewla chî bikem	58
11.10	Shêranî mekteb	59
11.11	Hejarî	59
12	Beshî W, O, U	60
12.1	Shê'erî tur	60
12.2	Cergî buryan	61
12.3	Têhelkêsh	62
12.4	Lasayî kirdinewe	62
13	Shê'ere hemecorekanî	62
13.1	Mal besh kirdin legel birakem	62
13.2	Azîz hîlakim	64
13.3	Min u nan	64
13.4	Berî yekêtî	65

13.5	Reshbelek le cejnî ladêda	66
13.6	Hetîw le rôjî cejna	69
13.7	Sikalay Nesrîn lay Qanê'e	70
13.8	Qanê'e u shwan	72
13.9	Jyanî kich	74
13.10	Dostî be umêd	75
13.11	Lay laye	76
13.12	Goranî shîwen	78
13.13	Ax bo temenî cwanî	79

14 Serchawekan: 80

Pêshêkî

This is a rewriting of Diwani Qane'e [Q] in Latin script. As far as I know that book has not been republished for quite a long time. The purpose of this rewriting is to present the book in a better form and introduce the poet to a wider range of readers. I have written this in T_EX program which is much more powerful than usual text editors and can cope with Kurdish writing easily. I have added some words under the title of some poems, in order, to classify the content of the poems.

My main interest in this book is not really the art of poetry, but rather the ideas of the poet at the time of his life. He has tried to say some thing in his poems rather than just to create a string of nice words. He has been mainly concered with Kurdish nationalism, backwarded believes among people, the goverment, lack of knowledge and education, women's position and problems specially younger ones, animal's rights, sociology, history, ... What more interesting to me than others is his opinion on education and science. In many places in this book he has explicitly expressed what he means by science, "to make a better life" using technology, health service, a good education system,... Of course you can find these "beautiful" expressions in almost any Kurdish or non-Kurdish poet's writings, but the importance in this case is the strong emphasis of the poet, on these matters, through out his books. This shows his true belief in science (read the poem "legel zanîn, in part N).

Of course, for us scientists, science is not just that little thing. But we should

not forget that in the level of society this may be the maximum you can expect. We believe also in the other way around, that is “life for science”. It means that science is well deserved to devote your life to it.

A big problem with this book is the time of the poems. The poems in the first half are sorted by the end letter of the first line regardless of the time when the poet wrote the poem. The ideas of the poet have dramatically changed in different times. When he was a teenager or a bit older he seem to follow the tradational sort of poetry: love, religion, ... But later he criticises allmost any existing system like religion, feudalism, ... Though he seems to be muslim by religion but one can doubt when reading many of his poems written after his 20s (e.g. “paradise” poem).

Qanē’e writes in “Kurdish”. I mean he truely writes his ideas in pure Kurdish. **He lives with Kurds !**. Though some times he uses Arabic words but the grammar is Kurdish. This makes him unique.

You see him talking to a girl, a shepherd, a tree, a rock, his dog, his donkey, ... and expresses his ideas in this way.

As you know there is no universal standard Kurdish writting system for the moment, so I have not followed any one completely. Bellow is a table to explain the way I have used to write.

ē	like	shēr (=lion)
î	like	pîr (=old)
ū	like	sūr (=red)
e	like	ser (=head)
í	like	díl (=heart)
í	like	pír (=full)
h̄	like	h̄eme (=Muhammad)
sh	like	shar (=city)
ch	like	chaw (=eye)
q	like	qanūn (=law)
'e	like	shē'er (=poem)

The last one is quite nonsense, but I do not know how to get rid of it. Some people say we should ignor this letter because it is Arabic not Kurdish.

On the other hand these letters have been used in Kurdish for centuries, how can you simply ignore them? For example the word “shē’er” (poem) becomes “shēr” (lion) if you do not put the letter “e”, which means some thing quite different.

Wēney sha'eir

wēnekem helbigre Kurde ba bibē bo yadigar
ba bimēnē yadigarim pashii xom bo rójigar
Kurde em serme , serēke pír le sewday níshtiman
chawekanim , bo kizî Kurdane eshkî dēte xiwar
em demem her ew demes , hawarî hozim pē ekird
gwēm her ew duu gwēyeye eybîst seday giryan u zar
destekanim , her be ah u nalewe emdan le yek
geh le teplî sermedan u , gahē sîney pír cexar
pencekem ew penceye katē ke pēnuusî egirt
shē'erî Kurdî pē enuusî , her le yek her ta hezar
dí her ew denkalé goshtes dayime pír buu le zuux
cergekem cheshnî kebabe , bo kizî Kurdî hejar
laqekanim helgírî lashey zebuun u pír xemim
ya be shwēn nana efoyî ya , le des dujmin fîrar
Qanē'ea em derdî serye her be tenya to nebuuy^{0.1}
îshî her wa dax u derde , cherxî koney rójigar

* * *

em chwarēne le ser gořekey Qanē'e nuusrawe:

nebuu rójē le Kurdistan serokē yaxu xemxwarē
hemîshe bo ebē Kurdan belá u nesorî lē barē
eger mirdim le ser qebrim binuusin to xwa yaran
shehîdî eshqî mîlet bŷy ke chî netdî pelamarē

Witeyek le barey sha'eîrewa

Seretay werzî talî jyanî em sha'eîre le kotayi salékanî sedey nozdeyemewe ,
wata le salî 1898 zayîniyewe dest pē ekat .. Dway ewey derebegekani nawchey
Merîwan bawkî em sha'eîreyan aware kird u mîlk u malyan dagîr kirdin , be
dem ew lē qewmawiyewe wekŷ minalî derbederēk le rójî 15 eylŷlŷ heman salda

^{0.1}le destnuusēkda nuusrawe: **Qanē'a em derdî serye chun le bo hozit bwe ..**

le awayî Rîshên^{0.2}le binarî Sharezûr , le dway chwarde xushk chawî be dnya hel hêna..

bew haleshewe kilolî destî le yexey nekirdewe , le temenî 40 rojîda bawkî kochî dwayî ekat u taze pê rewke ebê daykishî emrê , mamekanî nazî nakêshin ..

Axo minale derbederêk lew temeneda chon jya bê?

tomarî jyanî em minale meynet doste le zemîneyekî derbederî u pîr le kiweweryewe destî pê kird , sherim nye eger bilêyn rojan le naw mindalanda u shewan le sertenûran jyanî be ser ebird .. ta maweyek încâ , be hoy xizmêkî duryanewe ke nawî Axa Seyid Hiseyn u xelkî dëy Chorî bû le nawchey Merîwan pê enête zemîney jyanêkî tirewe , nawbiraw eybate lay xoy u le hucre eynête er xwêndin , be pêy nerîtî feqeyetî ew rojgare le sûxteyewe dest pê ekat , ber lewey be tewawî fêrî xwêndinewe u nûsîn bêt car u bar shê'erî serzenishtî da ena u her emesh bû be binchîney sha'eîrêtî dwa rojî .. katî bê îshî xoy be xwêndinewe shê'er u babetî edebiyewe ebird ser. Shê'er lew kateda shewcherey korî shewane u kereseş roshinbîr kirdinî cemawer ebê , boye emîsh yekêk ebê le sewdaserekanî bazafî shê'er .. ke chimkî agirî yekemîn shefî cîhanî geyishte nawchey Merîwan le ber ewey leynî ayînî le she'ekeda be hêz bû , zorbey roshinbîre ayîniyekanî ew serdemey nawcheke raste u xo têkelî she'eke bûn u xelkêkî zoryan legel xoyan rapêchî naw she'eke kird .. bê ewey ke le îstîratîcyetî she'eke u layene syasiyekanî u nyazî împiryalîsm u mebestekanî bigen le she'ekeda. Emîsh yekêk ebê lew komele roshinbîre ayîniyaney ew serdemey nawchekeyan u wekû yekêk lewan beshdarî she'ekate .. layenî be ayîn boyax kirawî she'eke gelêk kar ekate ser rêbazî bîr kirdinewe , boye ew sereta shê'eryey ke le ser serzenishtkarî damezra bû be cê dêlê u rû ekate shê'erî babetî ayînî u xwaperestî , her wekû lem nimûneyeda der ekewê:

ya Mihemed lêw be bar u dil be buryanim meke
ey reyîsî her dū dinya , dîde giryanim meke
deste ejno u chawêrêgey destî yaranim meke
min ke alî tom , zelîlî barî ?eisyanim meke
xeyrî qapî ré'fetit* , bo kes sena xwanim meke !

Ke shofîshî oktoberî soshyalîstî be pêchewaney nyaz u arezûy împiryalîsm tay kêshî syasî encamî she'ekewey be bar u doxêkî ser be qazancî zorbey gelanî nawcheke kêshayewe , seretay bîr kirdineweyekî nwê le jyanî roshinbîrî sha'eîrda serî hêlda .. dway ewe carêkî tir dest ekatewe be xwêndin , încâ heway

^{0.2}her chend le hendêk chapemenî serdemî jyanya wa nûsrawe ke le dëy (Kewîos) le dayk bwe , belam ewe bo mebestêkî taybetî bwe

ge'ran be naw sharekanî Kurdistanî ekewête ser bo xwêndin Sine u Sablax u Shino u Hewlêr u Koye u Kerkûk u Silêmanî u Byare ge'rawe^{0.3}, dwa qona'xî xwêndinî dênêtewe Merîwan u încâ be yekcarî destî lê hal'ê egirê ..

Le seretay lawîda nexoshî tenge nefesî (Asthma) ebê u ta dêt lêy ziyad eka, le encamda her bew azaresh serî nayewe.

Ew nakokye xêleyaney nêwan bine ma'ley sha'eîr u derebegekani' nawayey Merîwan, makêkî le bîr nechûnewey le derûnî sha'eîrda xulqand, rôj le dway rôj le naw cim u cûlî fikrî sha'eîrda ziyadî ekird .. eme le layek, le seretay bîstekanîsh be dwawe ke naw be naw hewalî peywendî syasyaney tund u to' u harîkarî nêwan ko' u komel' u taqîme syasyekanî ew serdemey Kurdistanî Turkyâ u Kemaliyekan egeysht bê aramî xoshî sha'eîrî da egirt .. dîsanewe le layekî tirîshewe serkewtinî sho'îshe mezîneyeky oktober u seretay bilaw bûnewey bîr u bawerî pêshkewtin xwazaney dij be fashîsm le naw twêj u komelê xwêndewarekana, emane hemû zemîneyekî nîstîman perwerane u netewayetyan xulqandibû, we pashgez bûnewey Kemaliyekan beramer meseley Kurd u berpa bûnî sho'îshe naw be naw pishraw u yek le dway yekekanî Kurdistanî Turkyâ (Agirî Dax) bîr u bawerî zorbey lawe xwêndewarekanî xiste ber mewdayekî netewayetî u nîstîmanyaney kariger ..

Wa rêkewt bîr u bawerî netewayetî lew nawayeyda ke pashkoy nawaye pêshkewtwekanî Kurdistan bû kewte pêsh bilaw bûnewey mewday firawanî bîr u bawerî soshyalîstî, we emesh zortir be hoy hendêk pyawe be naw ayînyekanewe bû ke pîrupagendey endêshawyan le dijî yek girtinî gelan u rêbazî nêw neteweyî bilaw ekirdewe. We her weha pîrupagendey herewezî dar u destey împiryalîsm u koneperestanî naw xo u giranî barî meseleke xoy le xoyda mawey eweyan neda bîrî soshyalîstyane be firawanî berew pêshtir bikewê .. belam meseley netewayetî le bwarî syasî ew rôjeda bû be hewênî hemû parche nûsîn u qise u basêkî nîstîmanyane. Sha'eîr u rôshinbîr u mela u feqê u xwêndeware u pêshkewtwekan hêzyan le bas kirdin u gêranewey beserhatî she' u sho' u serkewtin be ser berey împiryalîsmiyanda ekird .. lem kateda ke seretay sha'eîrêtî sha'eîr bû zor be gurcî barî serinc u shêwey nawerokî shê'erekanî le dîldarî u ayînyewe go'dîra bo nîstîman perwerêtî .. wekû xoy chend carêk basî kirdiwê u le pêshekî dîwane shê'erekanî serdemî xoya u le chend layekî tirîshewe lêy dwawe kitêbêkî destnûsî Farsî be nawî Weqayê'e Alê Erdelân dest ekewê ke basî rape'înekanî tîrey Erdelanyakan ekat beramber be dagîrkaran, eme ewendey tir kar ekate ser dîwî nawewey derûnî sha'eîr u berheme shê'eryekanî .. lêreda be tewawî qona'xî shê'erî dîldarî be cê dêlê ke

^{0.3}le hendêk lem shwênaneda kemtir le mangêk we yan chend rôjêk mawetewe

eme nimūneyekî shē'erî ew serdemeyetî:
Mesēh ger bēte ser qebrim bixwēnē pēy elēm : lacho
dīlim pēkrawî tîrî xēmze u peykanî mujgane
eger to noberey machēkî kēwî xot be min bexshî
me'eabid chon ekem bîla , echim bo kuncî meyxane

weyan : dîdem newnemam , dîdem newnemam
dîde rāstekem , baġa newnemam
bchî napirsî le hālî xulām
heta qyamet min her be tamam
dīley nazdarit le chî řenceawe ?
germe meylekey ew sat nemawe ?
meylit bo sarde be qisey bedgo
be qisey řeqîb memke řenceáo ?

Sha'eîr dway ew qonaġe ebēte sha'eîrēkî netewayetî u nîstiman perwer ,
le bwarî netewayetî u nîstimanyaneda be cergane elē:
ey weten ! xo min be na ġeq ser kiz u aware nîm
řolekey xotim be pakî dujmin u xwēnware nîm
chunke řoley Kurdistanî , wehshî u petyare nîm
wa mezane ! kewte řojî xoy , weha bēkare nîm
seyrî mexzî dujminî ke , tēkelî xwēnawime

yan witūyetî:
qurbanî em xakeye , em řoġe le berma
sozî dilî pîr derde , ke xolyaye le serma
amadeyî meydanîm u em berge ke poshîm
kifne , ne wekū chaket u pantolē le berma

Her le seretay syekanewe ta kotayî dyardeyekî netewayetyaney be cerg le
naw shē'erekanî sha'eîrda serî hēlda u cēgay xoy kirdewe ?
bīlaw kirdinewey bîr u bawerî soshyalîstyane le layen kar be destanî ġukmî
ew serdemewe ber best kira bû , belam ewendey le keleberî nēwan dezgakanî
polîsewe ehate naw komelānî xelkewe sūdî lē wer egîra u xelkî zor lē kiraw
u chewsawey agadar ekirdewe , lew kateda bas u beserhatî shořishî oktoberî
soshyalîstî u amanc u layene syasî u komelāyetî u abūrî u netewayetyekanî
be zorî le ser zarekî bas ekra , emesh zemîneyekî way xulqandibū ke her
take shitēk be chend corēkî cya le yek lēk bîdrēnewe belam be shēwey gishtî

wekū meseleyekî syasî zîndû xelkî basyan ekird u be pîryewe echûn .. em chwarîne shê'erey xwarewe nimûney seretay hest kirdinî sha'eîre be be rîjêmî soshyalîstî : we sha'eîr le shê'erekanya pêsh pêwîstyekanî serdemî xoy kewtwe bem core daway yeksanî kirdwe:

ba sê qat nebê xan u seraket
parey qatêkyan bide be biraket
dewlemend melê hewlî bo xoye
nebûnî hejar , nebûnî toye ..

Natwanîn qonaçekanî babetî shê'erî sha'eîr le siyekana be wirdî dest nîshan bikeyn .. tenya eweye lew maweyeda shê'erî heme babetî witwe .. dîldarî , nîshtimanî , komelayetî , netewayetî .. her wekū le bwarî komelâyetîda witûye:

pirch u bermal u sîwak u rîsh u keshkol u eba*
bo swalîn , key eme espabî jîn u hürmete

weyan witwētî:

destî merdî tund le elqey kasibî mehkem bike
polê naka hîmetî Pîrshalyar u Koneposh^{0.4}

Be hoy dwemîn she'î cîhangîryewe bîr u bawe'î pêshkewtwane le wîlatda perey send u em pere sendinesh bwe hoy zyatir handanî sha'eîr le dijî rijêmî derebegayetî u kolonyalîsim .. wekū witman ew nakokye xêlekyaney nêwan sha'eîr u chend derebegêk go'aye ser shêwey kêsheyekî syasî dij be têkray rîjîmekey .. her chend mewday bîr kirdinewey le kêshey nêwan xawen mîlk u fe'eyetekan qûltir bwayetewe ewende helwêstî beramber têkray derebegayetî tundtir ebû , lem qonaçeda sha'eîr têkel be edebî sho'îshî nihênî bû , cemserî fikrî be edebî sho'îshgêfanewe coshî xward wekū witûyetî:

kakî malik pêm bilê bochî eme ayînite
xwên mijînî jêr desey bē deselatan dînite
yek qiroshit da be ric'eî Turk u^{0.5} tapot girte des
ta qyamet ew qiroshe mayey jînite

Le ber ewey komelgay Kurdewarî ew serdeme komelgayekî ayîni u derebegayetî bwe , sirûstî komelgakeman le wîlatêkî pîshesazî nechwe ke deselâtî

^{0.4}dû rāberî ayîni be naw bangin .. le Hewraman u nawchey Shilêrda bûn

^{0.5}le wîlatî emeda tapoy zewî u zar le Usmanyekanewe dahat ke koneperestî Turkyā serperishtî ekird .. boye shê'erekanî legel doxi syasî serdemda edwê

sermayedaran xelîkyan chewsandibêtewe boye shê'erekanî be zorî legel cûtyaranda edwê u berhelîstî derebegekan ekat.

Wekû witman le sertapay syekana shê'erekanî sha'eîr be zorî le naw kewanêkî netewayetyane u nîshtimanîda esûfayewe .. xoshewîstî bo xak u gelekey le zorbey shê'erekanî ew serdemeya xoy enwênê .. layene le yek nechwekanî shê'erekanî sha'eîr ewe egeyenê ke zadey fikrî yek serdem u pêwîstî yek qona x u berhemî yek êsh u azar nîn .. we zorbey shê'erekanî em qona xey rwaletî chexkî edebî nwêy pîr le syaset îshan eda.

Sha'eîr bawerî be yek girtinî cemawer u ser kewtinî rîjîmî soshyalîstî bwe , boye bem core rû ekatewe derebeg u hewalî sho'ishî nihênî eda be gwêyda u elê:

gwê gire qanûnî soshyalîstî dengî dayewe
rojî mergit zor nizîke ew denge yasînite
noker u pêsh xizmet u kareker u dayaneket
kewte rojî xoy bizane dujminî xwênînite
baxê hênde qayim u mehkem nebûy min netgemê
destî îstî'emare hêz u komek u perjînite

Sha'eîr derebegayetî ? wekû chînek ? be dujminî serbestî gel u pashke-wanî dagîrker zanîwe , belam be shêwey take kes peywendî dostane u rîz u nyazî legel gelek derebeg u xawen mîlkda hebwe.

Le seretay chilekanewe ? be taybetî le rojgarî dwemîn she'î cîhanîda ? rêbazî soshyalîstî wekû dyardeyekî syasî zîndû le naw shê'erekanî sha'eîrda derkewt u serî hel , belam sha'eîr bew shêwe sakaryey ke zorbey roshinbîranî ew serdeme ? we taybetî ladê nishînekan ? lêy tēgeyishtbûn , mameley legel meseley soshyalîstîda ekird u we be pêy hukmî tēgeyishtinî le meseleke ? nek bew mana u mefhûme firawane gishtyey emfo le aradaye ? le naw ko' u komele ladê nishînekana ser be xo basî ekird .. we lem rîwewe shê'erekanî ew zorbeyan legel cûtyar u kirêkar u shwankare u tewawî ladê nishînekana bê pêch u pena edwê u peywendyekî rîshedarî be naxî jyan u barî komelayetî ew serdemey gelî Kurdewe heye , boye ke daway yek girtinî kirdûn we em shê'eraney te'ebîr le jyanî xoy u komelekey u pêwîstî yek girtinyan ekat:

yek girin ey chînî cûtyar yek girin
yek girin rôley kirêkar yek girin ..

Sha'eîr lew bawerîda bwe ke le wilatêkî fire neteweda mumkin nabê hemû netewekanî naw chwarchêwey ew wilate wek yek bijîn u le rûy yasay komelayetyewe yeksan bin u abûrî wilat be abûrî hemû netewekan wekû yek bidrête qelem u wekû yek serbestî syasyan bidrête , boye hemîshe le helwêstî syasyaney

netewe serekyekanî ew core wîlatane silemîwetewe u le shê'erekanya emey be ladê nishînekan geyandwe .. le shê'erekanya tawanî jêr kewtinî hemû rapeînekanî netewey Kurdî xistwete estoy kone perestî naw xo u serkirdayetî xêlkyane yan take kesî u berey împiryalîsim , we împiryalîsimî hemîshe be dujminî rapeînî gelan danawe .. rapeînekanî Kurdî hergîz be rapeîn le dijî netewekanî dirawsê danenawe belkû be dijî ew rîjêmaney danawe ke hukimyan tya kirdûn u bûnete dar destî împiryalîsim .. le barey ayînewe be shêwey gishtî xwa perest bwe (înca bew mefhûme firawaney ke bas ekirê yan ne ??) , belam hendêk helwêstî ayînî le wîlatda be beshêk le kereseş dest be ser fikrî azadî xwazaneda girtin da ena .. her le ber emesh bwe hezî le melayetî kirdin nekirdwe , her wekû lem shê'ereda der ekewê:

le ber pestî gelî Kurde , ke wa bégane zawame
 le ser em hoze chen sale be tenya hewîl u dawame
 be xo'ayî le destî da sefay em zeyd u mawame
 melayî u xwendewarî rewîstî xom u bawame
 belam , min arezûy nan u jyanî wek mela nakem ..

Hatine pêshewey bazaîrî dwemîn she'î cîhanî ? wekû basman kird ? nawerokêkî nwêy xiste naw shê'erekanî sha'eîrewê , sha'eîr wekû zorbey rôshin fikrekanî hawcherxî lew bawerêda bwe , ke dway kotayî she'êke be qazancî berey gelan u le nawchûnî deselâtî Elmanyay Hitlerî u Nazîgerî le cîhana meseley netewe jêr destekan be layeka exirê u Kurdîsh wekû lew gele jêr destane be awatî rîzgarî xoy egat .. her wekû lem shê'ereda awat u chawerêyî sha'eîr der ekewê:
 Kurde were binwarê deway derdit le kweye
 her pe'ewî Lenîne , dewaw u charî nexoshîn
 nabî be ker u ebdî* hemû begler u tucçar
 lord nabê be baxat u , geda nabê be perjîn
 mal u ser u rôhim be fîday agirî sûre
 ew agire pîr coshe eka rêcmî sheyatîn
 chen xoshe ke ew rôje bilêsey girî agir
 wek berqî xezeb dêt u dechê lerewe ta Chîn
 toley min u to wer egirê Kurde le Cherchîl
 ew rôje ke wa xetmî eka sho'îshî Berlîn ..

Belam be pêchewanewe hatedî , berey gelanîsh ser kewt ke chî tund u tîjî syasî dijwar le wîlatî Kurdewarîda le caran xiraptir mayewe.

Le zorbey shê'erekanya daway heltekandinî ew peywendye komelâyetyaney kirdwe ke le derewey wîlatewe hênrawin .. we lew bawerêda bwe ke tenya nerîte komelâyetye resenekanî naw xo etwanin xizmetî qazanc u deskewtî

netewayetî zorbey xelkî Kurdistan biken , hanî pîshe karekanî dawe ke be hêzî berhem hēnan fē le bazaŕ u bwarî berhem hēnan u dest be sera girtinî bazirganētî bēgane bigrin .. bîrway be meseley xēlekyane u eshîretgerî* nebwe u daway le xelik kirdwe lēy dūr bikewnewe , her wekū lem shē'ereda be dyare: bînēne gofî tarewe řisūmî eshîretî*

ferqî mexen le beynî xēnîda heta mizor

We le barey meseley afretewe eweney boy kira bē u twanîbētî le koŕ u komelekana basî serbestî afretî kirdwe u daway le naw birdinî dyardey ew binchîne komelāyetyaney kirdwe ke afretî Kurdewarî pabendî pashmawey řijēmî derebegayetî le naw chū malē bawan kirdwe we char nekirdinî gîr u giriftî afretî Kurdewarî le ruy řoshinbîrî u komelāyetî u abūryewe be nîshaneyekî tirsinak danawe le ber dem řebazî řapeřinî hawcherxaney tēkrāy komēlda .. we daway kirdwe ke afret le hemū bar u doxēkda le ruy tyorî u kar kirdin (piraktîk) u mafewe serbest bikrē bo ewey goŕanēkî řisheyî le naxî komēlda berpa bēt .. dwa xistin u be dwa kewtuyî manewey afretî be řebazēkî zyan bexshane u pēchewaney bîr u bawerî shořishgeŕane u dijî dîmokratyane danawe .. le nawerokî shē'erekanya em wēnane der ekewin .. zewî be milkî cutyar zanîwe , kargesh hînî ew keseye karî tya ekat .. her wekū witūye :

qezay ew tozî gagērey sepene

le dū sed qesir u koshkî mîr u xanan

qezay ew dase ewsawî ke tîj bē

le dū sed bîrnewî deskarî Elman

weyan witūye:

werin karġeranim her wekū shēr

derî bēnin xezîney lordî sharan

be mîzanî edalet* besh beshî ken

chi ferqēkî nebē salar u gawan ..

bijî ew bîre tîje emye dana

ke řuxanî qelāy Fîrewn* u Haman

Wekū witman nakokî nēwan sha'eîr u derebegayetî le xalēkî bichūkewe destî pē kird , bilaw būnewey bîr u bawerî pēshkewtwanesh ewendey tir meselekey tîj kirdewe ta geyishte ew řadey be sha'eîrēkî dijî chînî derebeg u řijēmî derebegayetî nasra .. hēzî le xwēndewarî kirdwe u chend kesēkî le jyanya fērî nūsîn u xwēndinewe kirdwe cige lew qutabyaney ke dersî pē witūn

..

Seranserî chilekan be serdemî destêwerdanî siyasî u serhelîdanî dyardeyekî nwêy sho'ishgêrane u rêbazî soshyalîstyaney shê'erekanî da enirê .. sha'eîr rêbazî soshyalîstî be bînchîney chareser kirdinî hemû gîr u girifte neteweyî u komelâyetî u abûryekanî komelî danawe .. boye witûye:

helgîrin pach u chek u bêl u qe'lem
her le rôshinbîr heta shwan u sepan
heltekênin em nîzame bogene
dabîrêjin koshkî yeksanî jyan
ew demesh rôley pirolîtarî Kurd
debine Fábio bo wilatî Kurdistan

Ew kêshe netewayetyey ke sha'eîr birway pê bû , wekû felsefeyekî bunyadnerane seyri ekird u be hetmyetî qona'êkî fikrî da ena boye witûye:
amadeyî meydanim u em berge ke poshîm
kifne , ne wekû chaket u pantolê le berma ..

Chend carêk le ser îsh u karî dewlet labirawe , beshdarî komarî Mehabadî kirdwe , lewêwe parche shê'erêkî bê nuxtey be name bo xwa lê xosh bû Fayeq Bêkes î dostî nardwe ke le seretakeya elê:

kake , selamim le haw dîldarim
le mam u kes u gewre u serdarim
elhemd u lîla a'la helkîra
mawey derdî dil , em'roke dira

We bem core .. le seretay pencakana destî kird be chap kirdinî hendêk le shê'erekanî be harîkarî chend dostêk lewane: mamostayan Eladîn Secadî u Shukur Mustefa u Kak Birayim nawêk u ? twanî pênc bend le shê'erekanî be shêwey dîwanî cya cya u qewarey taybetî chap bika , wekû : Gulaley Meriwan , Baxchey Kurdistan , Chwar Baxî Pêncwên , Shaxî Hewraman , Deshtî Germyan.. ruy le zor xawen pare na ke yarmetî chap kirdinî pashmawey shê'er u nûsînekanî tirî biden belam be daxewe kes yarmetî neda .. le jyanya nefis berz bwe u her le ser ew nefis berzyesh bwe ke zû zû le ser îsh u kar labirawe .. le jyanya mamostay qutabxaney resmî u kirêkarî u melayî u cûtyarî u ashewanî u fermanberetî bichûk u wirdevalê firosî kirdwe , belam le hemûyan zortir ashewan bwe .. le dêy Caferan u Sê u Sê Nanî Qeredax u Daroxanî nawchey Shilêrî ser be qezay Pencwên mamostay qutabxane bwe .. le Sûrdash u Helebce katib bwe le dayerey temwînda . le nawchey Qelachwalan u Milkewe u awayiyekanî Pishte u shemêran u Der-

bendîxan u Sengeser kirêkarî dayerey eshîxal u kîşt u kalî bwe , le binarî Sharezûr qolchî daristan u le Kewlôs u Serkan u Nalparêz ashewan bwe .. le Sharezûr u nawchey Merîwan naw be naw melayetî kirdwe , le Silêmanî u Sîtek u Banîbinok u Seyid Sadiq u Nizare u Shîwe Giwêzanî Shilêr dersî Kurdî u ayînî le qutabxane fêsmeyekana witwetewe ..

Binemalêkeyan binemalêyekî ayînî u deselâtdarî mam nawendî bwe u bab u bapîrî îrshadyan kirdwe , belam seretay jyanî em u kotayî deselâtî binemalêkeyan yekangîr bwe .. bawkî le sadatî (Kabil)î Merîwan u daykî le shêxekanî Kewlôs bwe le binarî Sharezûr.

Le seretay syekan be dwawê shê'erekanî sha'eîr wekû pêsh fêwêkî edebî shan be shanî fîzî pêshewey bizûtnewey nîshtimanî Kurd foyshewe .. le nawerastî pencakana le nûsîn u shê'er danan sard bowe , le kotayî pencakana chend car tûshî alozî u narêhetî bwe , lewane be hêpsî birdûyane bo bendîxaney Besre u lewêwe bo Emare u hênawyanetewe bo Bexda ..

Le salî 1960 da malî le Silêmanî u le bendîxaney Silêmanî waney Kurdî nûsîn be bendekan elêtewe , le seretay shestekan be dwawe tûshî dil shikawî u azarî derûn ebê u echê bo nawchey Shilêr le qezay Pêncwên .. le seretay salî 1963 da be hoy barî alozî nawchekewe legel danîshtwanî chend dēyekda fêw eken u echine ew ber sinûrewe , her ew shewe lew ber sinûrewe eygirin u legel (Wirya)y kuî eyanben bo bendîxaney Qecer le Taran u maweyek le bendîxane eyanhêlînewe , le katî ew bendyeda nexoshyeykey zorî bo dēnê u hîwa birawî jyan ebê u bem core basî bendîxanekey ekat:

axirîn malî jyanim kuncî bendîxaneyeye
em kelebche merhemî zamî dilî dēwaneyeye
būkî azadîm ewê , xwēnim xenes bo dest u pēy
elqey elqey pēwenim , wek pîlpîlê u lerzaneyeye
gerchî dujmin wa ezanê min be dilî laî ebim
bash bizanê ! kuncî zîndanîm qutabî xaneyeye
girtin u lēdan u kushtin ?eamîlî azadye
top u shestîr u kelepche lam wekû efsaneyeye
bîrî azadîm le zîndana firawantir ebê
quî be ser ew dujmine , hîway be bendîxaneyeye
ger be azadî nejîm mirdin xelate bo leshim
nokerî u ser danewandin karî na merdaneyeye
chawerwanî shoîshêkim ?ealemêk rîzgar bika
mîletim bo ew mebeste kirdewey shêraneyeye
chekî shoîshgêrî min nûsîn u bîr u bawerê
fapeîne , helmete , pîr ne'ereyey Kurdaneyeye

(Qanē'e)im emro le zîndana be azadî ejîm
sed hezar lehnet lewey wa nokerî bēganeye ..

Ke le bendixaney Qecer berela kira egeretewe bo naw ew bare alozey tyaya
derbaz bibu .. careki tir detewe nawchey Pencwen u le seretay behari sali
1965 da be malewe le dey Lengede le nawchey Shiler nishtecē ebē , we her be
heman nexoshi le 7/5/1965 da le temeni 67 salida be dem goshe giryewe kochi
dwayi ekat .. termekey le goristani shex Ew Rehman ke goristaneke bichuke u
kewtote beri rojaway dey naw biraw nejrawe .. le ser se parche berdî mermer
kurteyekî mejuy jyanî u em chwarene she'erey xoy le ser nusrawe:
nebû rojê le Kurdistan serokê yaxu xemxwarê
hemîshe bo ebê Kurdan belâ u nasorî lê barê
eger mirdim le ser qebrim binûsin to xwa yaran
shehidî îshqî mîlet bûy , ke chî netdî pelamarê

Burhan Qanē'e 1979

0.1 Tē helkēsh bo pēkenîn

seyrî mencil ken chilon piŕye le chēsht
xak ber ser kon xēmē eyamra
sed tifim lēken le ser yaprax u gosht
ma nemîxahîm neng u nam ra
diwēnē dergay metbexim lē daxira
xak ber ser nefsē bedforcam ra
agirî loqentechî bû, aferîn
suxt î̄n efsordeganē xam ra
xeyrî hēlwa tamî dem shîrîn eka
kes nemîbînem zē xas o ?eam ra
diwēnē yek gîpem le gîpexane dî
kēz dēlem yekbarē bord aram ra
chon fîday bacî Mecēy chēshtker nebē
her kē dîd an ser u sîm endam ra
Qanē'ea , ba, îste bē nanî belam
?eaqēbet rūzî biyabî kam ra

0.2 Rîshî pan

bē qeza bē, mame sofî .. ta bē rîshî pan eka
?qul? be fil hālî bwe, chî îdî'eay wîjdan eka ?
xelkî geyîye celbî rôh u, ew xerîkî shaneye
hēz le tezbēhî gîlîm u, xîrñûk u qezwan eka
wa dirawsē keshfî mang u rôj eken, ēmesh shukur
kake derwēsh wa xerîke , keshfî doley nan eka
mamosakanman elēn zor sunnete swarî be ker
her kesē swarî be ford ka, xoy sherîk sheytan eka
ew be teyarey nefase tey eka régey wîlat
em be swarî ker xeyalî Suriye u Lubnan eka
kafire segbabekan key sinete* telsiz eken
hēmd u lîla Kurdî ēme qulîne u teyman eka
Qanē'ea bē sūde, ya shēx dujminî pēsh kewtine
Hosh u bîr u yekyetî , derdî wîlat derman eka

0.3 Neley pashkewtūy

to neley pashkewtūy , ey Kurdekey nakamyab
qet be sūkî tē mefîkrē , mal wēraney dîl xirab
takū min būm, Rostemim bû, rōjî hēmlē u keshmekesh
serkizî gurzî giranî bûn, hezar Efrasyab
ew meqam u nezme min būm , kē le shenî* hel esa ?
her le Nuḥ o des be des , ta hate dewrey încîlab
maceray Kawem beyan kem , berdî feq etiwētewe
chî be ser xakî ecem hēna , le shor u îztîrab
ya Kerîm xanim chilon bû ! min nelēm to xot bilē !!
chon le xakî Farsekana , kewte ser qehir u îtab
(Yezdîcurd)im , yezdî Kurdane , ebē chon win bibē
kē hetawî bo esharēto le jēr perdey nîqab ?
Qanē'ea basē le ḥalî Gîw u Goderzim bike ..
Ta le daxa dîl be carē nebwete lūley kebab

0.4 Xakit be nirxe

Kurde wesfî Kurdistanit , xoshtire ta sed kîtab
syachemane xoshtire bo to heta cheng u rûbab
shoîshî qelbit bibē u gwē rāgirî bi dengî ney
cergî bedgoy Kurdistanit , hel eqirchē wek kebab
dengî shimshal u xiroshî def , bigate her dilē
ḥasîlî (keshf-ul-qobūr)e , rōshine zumrey ezab
aferem bo to weten , wa xak u xolît gewhere
xeyre mehsûre te'eamit , zor u bē hed u ḥîsab
min le dinya da hewarim (Malē gewre) u (Shēre)^{0.6} bē
rōjî meḥsher chatirim bo defter u name u kîtab
mamosakanman elēn: dinya nimūney axire
tē bifîkrē xot ezanî kēye ḥazir bo ezab
sabitit kird Qanē'ea Kurdan le gisht kes chatirin
mijde bē bo Kurdekanî , herzekaranî shebab

^{0.6}dū hewargey hawîne hewarîn le nawchey Shilēr le Pēncwēn.

1 Beshî R

1.1 Xatû sheytan le xewa

emshew ke bextim hate ser, shîrîn cemaîê wek qemer
fincanî mem, qed neysheker, **pirsî le wez'eî min xeber**
hat zû be zû kirdî selam, balâ nemamî xosh kelam
witim, eleykum u selam, **ey dulberî shîrîn siyer**
horît weya cin u perî? serwî weya neyshekerî
hênde ezanim dilberî ! **balâ be cheshnî lîluper**
to, sosênî ya destê gul? ya darî mēxek u simî?
rēget xēlet kird? ya be dil, **hatîte lay dēwane ser**
chakî chilonî giyanekem? shewqî dilî buryanekem
baxî gul u rēhanekem, **chon bû ke hatîte semer?**
fermūy: xerîbî dil be xem, bē malî u mîlk u bē direm
ger bēme ser barî kerem, **bē ferqe xak weya guher**
helsam, le bo îkramî ew, bo afetî in'eamî ew
minîsh kirdim selaî ew, **riwanîm le pēy ta tewqî ser**
dilîm be tirs u shermewe, derûn be ahî germewe
chawim le tewqî sermewe, **pēm na le îshî pîr xeter**
ke destî xiste ser milî, gūshîm dū la rānî shilî
gestim dū chawî pîr kilî, **wext bû ke rohim bēte der**
be nazewe lēm hate deng, meke u lacho lēm kewte ceng
riwanîm ke ew gofa le rēng, **wek padishahî tacîwer**
fermūy: de la, ey bē hēya, ne shēxî shēx bî ya mela
ne zahidî, ne eshqiya, **ne sha'eîrēkî pîr huner**
ne rēndî, ne qelenderî, ne Farsî, ne Berberî
Kurdēkî pîr derdî serî, **bē qîmetî wek tûrî teî**
kone feqey malangeî, lar u dirēj u bē ferî
key hawdemî sewlî teî? **hoshit le kiwēye bē xeber?**
witim: xanim le réy xiwa, rēhmē bifermū bo geda
to padisha min bē newa, **besye îtir naz u keder**
zanî ke min shētî ewim, danîsht le ser cēgey shewim
heramî kird xurd u xewim, **min shem u ew cheshnî fener**
damkend shewalî gulzerî, derkewt sirînî meîmeî
zahîr bû xezney pîr duî, **hey hey! chi gencē kewte der?**
hestaye pē heytey zelam, lew meqsedey kirdî selam
têkel be yektir bûn tamam, **wek xencer u kalanî zer**

ew kiwêre marey seg deme, hênde le xoy xatir ceme
 etwit be morî mehkeme, **boy nûsrawe bē shoʻr u sheʻr**
 wek gurzî destî lendehûr, tawê le der, tawê le jûr
 dirî perdey gulbaxî sûr, **kirdî be shîwen u chemer**
 katê ke hestam lem xewe, riwanîm ke hêshta her shewe
 kirdim le boy shîn u kewe, **quʻîm pēwa ta tewqî ser ..**
 Qanê'e to tenya u pîr xemî, bē eshret* u bē hawdemî
 Sed ka ziyad bē her kemî, **kota ke basî bē semer**

1.2 Sūdî wilatim

sūdî xakî Kurdisanim chen hezaran der hezar ^{1.1}
 bot binûsim kakî Kurdîm, mîweyekî bē shumâr
 tûtin u genim u birinc u herzin u zeʻat u co
 genmeshamî u dēmîle, hem daʻûcan u giske shar
 basix u narinc u lēmo, pirteqalû hem tirê
 kalêk u shûtî u tirozî kûleke u sewze xeyar
 choner u silq u shiwît u bamiye u kuncî u pemû
 shêlim u mash u temate, baycan u kalyar
 nok u nîsk u pîrshe u paqle u petate u lobyâ
 sêw u hermê, qox u qeysî, gwêz u kishmîsh u henar
 kahû u pyaz u kelerm u terson u bin erzîle
 kashme u kolî u binaw u, sur helâlî la nizar
 mēw u sincu u , kēkif u jalê u gizîchar u shehên
 goyij u chwale u beʻû , pelk u baʻalûk u chinar
 darî bî, pēnc tayafen, lazim nye nawyan bibem
 xawenî sî u no berî xawen fêwace mazûdar
 gizgil u xîrnûk u mazû, panke u sîchke u kelînc
 poze xûge u hemze aʻxa, hewr birdu u shaxdar
 ber gela u tisqil u sewzalî u nîske u girê
 karig u qijge u demûke, sêfe lûkey awdar
 cewt u shoke, zolêk u shînke u beʻû hejg u gela
 hem gezo u zuxalî u pîfû, chaktrînyan bare dar
 (Qaniêî) kasib nye, boye kemî lē zanîwe !
 bo ewanî tr bipirse lay piyawî kasibkar ?

^{1.1}le nusxe desxetekana bew coreye

1.3 Dîley xembar

ey dîley xembar besye , ta be key giryan u zar? ^{1.2}
tazê bê sūde xeyalî mesken u yar u dyar !
bê selîqe hewrî negbet wa ke bextin cem bwe
tawe terzey meynetî pey pey le ser eñijête xwar
ey dil' axir xoshî chîte ! chünke wa e?arit nye
ba, birînit helkenim, ta bête so wek zexmî mar
kwa réfiqî hemdem u, hem hem cilisî hodeket
qu' be ser xoy kwa cemalî dulberî zêba nigar
kwa xirêy xirxal' u zêr u, goshewarey nuqreyîn?
kwa birîqey lachenax u , kwanê keshî lifkedar ?
kê heye shew bête palît, bonî e'etrî bitgrê
kê be balâ wek chinarî taze xelfî new behar
kê be xemzey chawî mestî mehebâyî lē eka
kê be rénzî taqî ebro celb eka sebr u qerar
(Qanê'ea) xot u dilît, her qūr bipēwin dem be dem
to, le daxî em zemanê u, ew le bo dîdarî yar ?

1.4 Têhelkêsh legel shê'erekanî hafizî shîrazî

kakî chachî be yadî chawî nîgar
(yêk do saxer sherabê nab byar)
chawî wek roj u, ebrwanî hîlal
(der myanê meh aftab byar)
sho'ishî dil' le kel'lema cem bwe
(nexmeye berbet u robab byar)
awê bēne ke dil' bisūtēnē
(ye'enî in atesh cho ab byar)
chunke gul' daxmey le bulbul da
(badeyê nab chon golab byar)
sho'ishî wishkî zahîdî laben

^{1.2}be boney kochî dwayî xēzanî gewreyewe daynawe.

(qul qul shîsheyê sherab byar)
xêr u shef her chi hes, be des ferde
(ger xeta hest u ger sewab byar)
min ke hat shêt u serkesh u fendim
(ta bê kolî shûmê xerab byar)
mijdeyî weslî yar be Qanê'e den
(ger gonah hest u ger sewab byar)

1.5 Milwênkî girêy dil

wa, serim dūbare gerd u lūl eka bo derdî ser
lay neda tawê le ser derdîserî u gējî xeter
bo muqedemey xeyalî weslî rôhim der ekem
ezmî* hēnde cezme hākim, xoy weha bū be cheper
nūkî mujganî emende xwēnî cergî cheshtwe
sil eka emro le sūrî, sūr helālî ber kemer
ca, ke wa bū her zemanê tîrî 'eîshwey xiste kar
dabîfejin eshkî xwenîn, chake bo de'eî zerer
cumle musteẓnî le îshqin, boye gwê naden be xem
nergis u serw u sinewber, sosen u nesrînî ter
bendî cergim bo dezū , uqdey dilim bo denkekey
bo jimarey fiqetî dulber le shew her ta seher
Qnê'ea girpey dilît, wa agirî ber da qekkem
Derdî dil emca be chî îzhar ekey xakit be ser

1.6 Legel qelem

qelem ! qurbanî nūkit bim, de bēje fehset u guftar ^{1.3}
wekū hatem de bishkēne xezîney cewherî esrar
le behrî îlmîi wehdetda, nēdy lafi hunermandî
ne cēgey eqle bo bîr u, ne rēgey nutqe bo guftar
ke her eqle xeyalî kird, le behrî fikreda xinka

^{1.3}shê'erî seretay lawetî wata le seretay bîstekana.

ke her nutqê beyanî kird, rîza wek cêge gestey mar
qelêm ! hoshit be ser xo bē, ne nazî qet be dū zimanî
zimanit lale lem base, nenūsî shewketî cebbar
feqet sadey be choka bē u birêje gewherî tehrîr
binūse wesf u ewsafî fesūlî ehmedî muxtar
le ersey* kaẖeza ling de, be chalakî wekū ref ref
le ser meydaneda zū wergerê her wek melî baldar
qelêm merdane nutqî da, cwabî damewe fermūy
be hîch eqlit eshewênî, xerafet bo ekey îzhar
kesê wa bē le nūrî heq be destî heq cya bûbê
chi muhtace be te'erîfî min u to u yawer u eẖyar
kesê wa bē be ser pencey mubarek mang dū let ka
weya ahû le xizmetya be zimanî pak bika hawar
kesê wa bē ke dar xurma la bin der bêt u bē bo lay
kesê wa bē ke zîxî chem. Le desya bête îstîxfar
kesê wa bē ke cennet chawerwanî meqdemî ew bē
kesê wa bē ke sed rohulemîn boy bête xizmetkar
îtir mustexnye (Qanê'e) le tehrîratî Emr u Zeyd
sikûtî lazime her ta binūsî defter u esh'ear

2 Beshî Z

2.1 destî cherx

cana gile meke, esla le cherxi bed mecaz
chen aqilanî zemanî, hênaye gîr u gaz
qanûnî cherx u resmî zemane weha bû
cahîl be kam u shad u, edîban be ah u raz
mesned be destî heqe, hemû îshê her bewe
bîka be shêtî kewî weyan jîrî wek ayaz
Ferhadî nabekam enêrête bestûn
Xesrew le mlk u mal, eposhê keway naz
chen al u gorî kird, be silêman u ehrîmen
terwîc eda be shemu, be perwane soz u saz
qabil niye hergîz be huner nanê des kewê
naka le deshtî cehil fitaway chilî pyaz

Qanē'e metaî malî ke hemū shē'er u nuktetye
mer qur bipēwē kake, le birētî demax u naz

3 Beshî J

3.1 Temen u Arezū

umrekem barîk u kurte, arezūm pan u dirēj
fikrekem fikrî edîbe u, sūretîshm gēj u wēj
awî lafawî xeyalîm, hēnde saf u roshine
awyarî xoy eka, bē ferqe lay hewraz u lēj
bē temasha le Kurda, da eposhē shē'e'rî min
pijder u goran u soran, cafetî u shîrwan u gēj
ger le nuktey xamekem dîqet bikey , îqrar ekey
ser be ser yaqūtî sūre u, shew chiraxî shule rēj
shexis wextî alime, alim be her eshya bibē
bē sewad wa tē ega, zanîn hemū des niwej u niwej
Qanē'ea munkîr eger fikrî kulî amade ka
bēne der tēxî zimanî, her wekū shimshērî tîj

4 Beshî S

4.1 Eme ber le she'î yekem witrawe

aciz mebe hergîz le cherxî chepî abnūs
gishtî be destî ferde meqamat u charenūs
barî ke meylî hes, be xirap bûnî memleket
espabî zahirîye [ordūy Turk u Rūs]
aya le halî u hukmî Suleyman sharezay?
yaxud le wez'eyat u, le e'emalî feyleqū s
gisht mest u matî xakin u bē des le her xîtab
ne pare kar ekat u, ne zimanî chaplūs
key merhemî ce'rahetî Zorabe Turkistan
Rostem chi sū dî dî, le shca'eatî Gîw u tūs?

naheq nîsar eka dîl u rohî esîrî îshq
najî be bîmî xelîk, sefayî kenar u bûs
ya she'erî Qanêi chi teneum be -Qanêi-
chon bê réwace le lay biraderanî lûs u pûs

4.2 Bangî agadarî

de Kurde! gyanekem bezm u sefa bes
sefay pîr zehmetî barî cefa bes
be dînim bit perestî are, bo dîn
desa persînî awî [Kanî Ba]^{4.1} bes
bizane chon echîte rîzî hawmal
be bê qazanc! îtr haw u hewa bes
biray Kurdm! ke xot naw na [minewer]!
bizane buxzî sher'eî [Mustefa] bes
meken hergîz xeyalî jêr desî xelk
desa koshish le her karî fena bes
de daway heqî xot ke u hîch metirse
le dîl dujmin îtr sherm u heya bes
tecemu'e ba'eîsî teshkîle bo to !!
legel hawmaleket, herb u wexa bes
eger hat ecnebî lutfit legel kat
be pare etkirê, eqî heba bes
eger Qanê'e etosh merdî le meydan
bese, hecwî hemû qewm u bira bes

4.3 Nameyêk

cenaba! nameket hat u geyshte des minî bê kes
minit dana be Kurdêkî hejar u bê kes u bê des
eger chî to enûsî [ashewanî] fexre lam qurban
ke chon esh'earî pîr mana u, kelamî gewherînm hes

^{4.1}nawî zyaretêk buwa xelîk chûnete serî

eto saman u parey zor u koshkî berz u fênga u fêng
minîsh bê qewm u bê eshret, qesîdey agirînm hes
eto xincêr u shmshêr u rîm u nêzet le meydane
minîsh helbestî pîr mana u, pendî merhemînm hes
hemû samanî dnya pêshkeshî to bê wecax kwêrî
minîsh sha beytî awdar u, hezaran aferînm hes
ke to mrdî be yekcarî ebîte mishtê xak u xol
minîsh diway mirdinim încâ, bizane dewrî jînim hes
eto nazit be shestîr u chek u dînar u baxate
minîsh nazim be Kurdane u, be Kurd birway metînim hes

5 Beshî Sh

5.1 Eger mirdim

eger, mirdim weten lawanî to xosh
eger Hîtler nema, gawanî to xosh
muxeyer bim le beynî to u beheshta
le cennet dūr ebim seyranî to xosh
hemû hōrî mubarek bê be zahîd
le bo min her kich u xîlmanî to xosh
be min chî seyrî bax u qesrî Lubnan
weten sehra u kej u kewanî to xosh
eger dinya nema yekser be carê
weten germyan u hem kiwēstanî to xosh
eger nef'eî xusû sît tya nemēnē
mubarek bê weten, dewranî to xosh
eger xo Qanē'eî emro nemēnē
weten! rébbî weten xahanî to xosh

6 Beshî 'E

6.1 Mey noshî

din,

le mey noshîm eger men'em biken me'emurekanî sher'e
shikatî xom ebem bo lay hekîmî hal zanî sher'e
berojû bûm birom dî wamezanî mange bom derkewt
ebînm sho'ishî mange, le naw dewanekanî sher'e
eger zahîr tenefû r ka' le seyrî rûmetî alît
ebê tûshî cezay xoy bē, be emrî amēranî sher'e
xeyatey zulfi dū ta kird, ke ye'enî la le cadey dîn
le nefiyo birdî bo îspat, hemû fermanekanî sher'e
le shewqî sefhekey kulmî, reshî egrîcekey taytay
xeyalîm hate ser wesfî hemû neql u beyanî sher'e
ela ey afetî dil emro bochî bē mirewet bûy?
meger bîmit eslên niye, le emrî hakimanî sher'e
le bo tehsînî mesnû 'ei xwa wek chawî to nabē
le naw dū sed ktēbxane u ktēb u defteranî sher'e
le baxî fikrî millet, taze nējra darakey umēd
etirsim rîshekēshî ken, bira bēkarekanî sher'e
efewtēnē huqūqî ēme bo nef'eî xusūsî xoy
diroy zil zil eka boman, be zimanî sahbānî sher'e
be mestî Qanē'ei hat u, be mestane be choka hat
le ser derdî dilî îcra eka emr u beyanî sher'e

7 Beshî Q

7.1 Endēshe

bē sūde îsh be xeyrez xeyalî huzūrî taq
bē kare, kar le karî xeyalatî pîr mezaq
hakim ke qazîye, be qezayetî ser ezel
bē sūde se'eî, le tesxîrî xurasan u Eraq
neqdî emel eger be sedaqet dexel nebē
mustexnîye le [mihek] ya, le zaxî pir simaq

mîzanî h̄ukim, ke be miqamat u tcrebe
 dexlî cyaye beser le shem u sem'e ya mezaq
 hēndē besh̄er ke qabile, eydatē text u tac
 hēndē be nanî wishkewe ekēshē belāy shaq
 barî kerim edat be Suleyman serwerî
 Eyū b îmtehan ekat, be tekalîfî layetaq
 cogey xeyalē dēte der le binawanî kuncî dil
 silsî heye be milkî meqalatewe mezaq
 bēsan u baxe ezîzim xeyalâtî sha'eîran
 bē xofî neqs u birdinî xelik be kesra cūt u taq
 eywan serayî xase, derūnî dilî edîb
 rûte le tekalîfî shimshekēsh ya sîwaq
 Qanē'e kifayetî halî etoye be salimî
 bexshîwye pet xwa, beyanat u qelbî saq

8 Beshî K

8.1 Bextî aware

ey le bextî ashiqî awareket rîjd u chirūk
 ey ke zîddin îsh u karit, sergiran u shēwe sūk
 ger be naz bēte ser barî kerem, bo ashiqan
 sed keret bēca ekat, shēx rû ekate ser silūk
 kushtekanit ger shîkayet ken, le des cewr u cefat
 mor eken boyan qebaĥet, qazî u muftî u milūk
 min be dewr u pishtî yara (ayet elkursî)m exwēnd
 ew be 'eîshwe pēy witim, lacho, heta key nū kenūk?
 shēx eger boy shēt nebē, me'elū me bē wîjdanîye
 chon be dayim shox u shenge, ber mîsalî taze būk
 tan u poy bendî dil u cergî be carē helchirîm
 wextē rénzî chawî xiste hat u cho her wek mekuk
 Qanē'ea réndî be cē bēle, le bo gencî weten
 to, le îshqît chî be keley pūchel u giwey pîr le tūk?!

9 Beshî L

9.1 Gerd u xol

Kurd, mējū

dexîle saqiya heste, be chustî bēre gerd u xul
demē ba cha le dem da bē, demē qawe demēkîsh mul
le kelem tem eka dūdî henasey sed wekū Ferhad
le dîlma shořish engēze, binaḫey hakimî Babul
le bîrim dē eya wa'eîz (ne'eim) bū y rojî îstîfham
minim qal u bela wērd u, kechî to pēm élēy batîl
min u to pēko westa būyn le sharistanî erwaḫa
le pēsh chawim wekū diwēnē bē waye meseley qabil
le pishtî bawe Ademda tekanim da le bo sebqet
muqedder balî tund bestim witî: qif eyū l'eacil
binoshe camî key Kurde, be yadî textekey cemshîd
le Eyübîsh be aga be hetakū pēt nelēn ḫafîl
min yar u dîl u sebr u nishat u Qanē'eî bedbext
hemū ziddîn be yek wek shēx u bexshish, alim u cahil

9.2 Legelî dulber

ashiqi

ey dulberî afaq ne tenya min u bibil
sheydakerî dewran, chi chi hoshyar u chi ḫafil
sewda zede u shēt u perēshanî fîraqîn
em alemî îmkane, chi mecnū n u chi aqîl
chawit ke le her lehze dū sed nergisî pes kird
wēranî eka mulkî xîred, babî tewekkul
ey menzerî enwarî heqîqet be nezaket
shagirde le ser birot, murshîdî Babil
pēkrawe be ser tîrî birot, cergî hunermend
bēchareye îla be Teter, pēchî selasil
destî tereb u qelbî teř u keleyî pîr shewq
her sē be fîday xalî leb u perchem u sunbul

sef sef ke dewestin sefî ushaq
ger, rû nekene taqî birot micrim u batîl
xiwenî dilî ashiq ke rîja dawênî girtî
tesîrî ewe Qanê'eî wa kirduwe be bulbul

10 Beshî M

10.1 Bîrî gencî

Kurd, mejû

diwênê, be emel malikî emlakî qecer bûm
xawen de hezar chawish u erkan u nefer bûm
seh-rayî u shestîr u cebel top u shineyder
gisht meh-kemî 'erâde, le ser bezmî sefer bûm
gahê le dilâ, rû le teref Belx u Buxara
geh mayilî walatî hemû Turk u Teter bû m
qelxanî serî serkeshî em xelke shika yek
mensû rî xwa, xawenî shimshêrî sefer bûm
gahê le rewish selteneta, xadimî Quran
gahê be diro, wa'eîzî gurgîne le ber bûm
geh rënd u, gehê mest u, gehê natiqî hoshyar
geh bilbilî sheyda, le heyahû y chemer bûm
alem wekû (gor)î ke le nêw mērg u chemen bē
behram sîfet, hāzirî chen tîr u teber bûm
fir'e*en ke le lay seltenetim bechke shiwane
Mû sa sîfet u, rû le teref narî shecer bûm
wextê kerê ze'ranî, emin dachlekîmo
her (Qanê'e)key qurbeserî, pîr le zerer bûm

10.2 Ducharim

Kurd, Shikayet

birá, wela be derde wa ducharim
be be aram u sebr u, be qerarim
eger giryam le ber be hoshî Kurdan
meken men'eim ke chon be îxtiyarim
temashay xom ekem, yekcar hetîwim
le sherq u xerbe da, be xemgusarim
be ehwalit qesem ey Kurdî sershêt
minîsh wek to, be be bade xumarim
chilon negrîm be chawî xom ebînîm?
ke bedgo! dête ser coybarim?
hezarán încîlabim hat be serda
kechî her min xewalû berdebarim..
melên Qanê'e nezan u zor bilêye
le qebrîshda be wela întîzarim

10.3 Penc xishtekî le ser shê'erî Bêkes

zanîn, zanin

(be munasebetekî taybetiyewe kirawe, 1963)

sed shukur, emro tewawî min le zanîn bêberîm
dek mubarek be jyanim, chunke mamostay kerîm
sed ke'et oxey ke duri felsefe u kiwerewerîm
**(tushî lafawî îlim bûm u belam zû derpe'îm
siwarî paporî cehil bûm u be nawya tepe'îm)**

chen zemanêke exwenim tawekû xom kird be pen
bîr u hoshim la nemabû , bo fidakarî weten
serserîne! cejne emro, bèn hemû kome'î biken
**(sed shukur oxey necatim bû le basî îlm u fen
namgirin carêkî tir, emca le keyfa helpe'îm)**

hergîza u hergîz xeyalî jînî serbesti meken!!
tif le îlm u zaniyarî, bèn u zu'na lēbiden
katē hatin cirtî zil zil car be car cūte bixen
(gerchî ta esta witūme, tēbigen zū pēbigen)

bew qisanem ewe qet birwa meken seg bûm werîm)

chende xoshe piyaw ke ker bē, chun kerî piyaw der exa
seyrî karwanî kerî ken, cashî xoy chon ber exa
her nezanîne ke (siwalet!) pêshî sed gewher exa
(**xwêndewarî shêtiye her cehle însan ser exa
ger lemewdiwa nawî îlmim bird, bizanin serserîm**)

zengî bednawîm le naw em komeley Kurda zirî
chun be desmayey jiyanim birî nîshtmanim kirî
chunke tēkosham heta perdey nezanînim dirî
(**hēnde te'eqîbî heqim kird, takû nanî xom birî
sûk u rîswa bûm le nawa, gîrodey axir sheîm**)

ziwanî xot bigre dexîle, lew wishaney wa heqe
chunke meshûre ke heq lay bētemîz talî u feqe
chawî zana wa le daxa, xwēn erējē eblēqe
(**chake zanîm halî aqil, nefiye, hepse, ya sheqe!
her kitêbêkim hebû diwēnē le daxa dirîm**)

her minal bûm bo weten, xom xiste naw gējî xeter
taze zanîm pulē naka, felsefe u she'er u huner
bēpishû kake minîsh, kewlî kerîm wa kirde ber
(**piyawî zana eqilî dana, zanî boy nachête ser
bergî nadanîm le ber kird u le hepsî der peîm**)

zengî zanayîm le daxa sherte qet zirēy neye
balî zanyarîm shikabē ta ebed firēy neye
hēnde bēdeng bim segî derganekem wērey neye
(**sherte ker bim! bare giwēzim lēbinēn xirēy neye
ba demêkîsh zor u kem, wek bē xemē bo xom bijîm**)

10.4 Shērezay Kurdim

Kurd

hemū kes sharezay min bē, ke shēr u sharezay Kurdim
 be dayim giwe berawazî, delîl u rénumay Kurdim
 xwa neyka eger derdē zuhurî kird le Kurdistan
 wekū qochi xelîlulâ, be qurban u fîday Kurdim
 fîdayî min le bo Kurdan, xusûsî qet nebînrawe
 bichūkî begler u shēx u mela u shah u geday Kurdim
 ecel destî min u dawēnî to firyakewe zū bē
 be xom u róhimo hazir, le bo def'eî belây Kurdim
 chi baxē pîr le gul, hergîz nebînrawe be bē bulbul
 minî sewdazedesh wek bilbilî shax u chiyay kurdim
 le xizmet ba becēmabim, be teyrē her ebim me'elūm
 kewabū, hudhudî shehrî Slēmanî sebay Kurdim
 le sūta chi bēbakim, ke chon pash mirdinim Qanē'e
 le chawî ehlî danishda, wek róh tūtiyay Kurdim

10.5 Pēnc xishtekî

Kurd, weten, zanin
 eyweten! dayim xerîkî shîwen u giryanitim
 eyweten! sūtawî zamî derdî bē deramanitim
 ger xwa bomka be welâ gyanfîday lawanitim
 eyweten! shēwawî hālî qewmî bēsamanitim
dayima sewdazedey destî xem u hîcranitim

xom ezanim chen kesas u diî birîn u rence róm!
 xom ezanim, chon dūcharî zamî pîr ēsh u besom!
 ba, bizanin yek be yek, Efñan u Turk u Fars u róm
 kohkendey bēstūnî firqetî shîrînî tom
boye dayim bē tewequf, canbelagerdanitim

eyweten! welâ le būkî yekshewe zēbatirî
 to, le dūsed kîmya u zēr u gewher chatirî
 bo xumarî kele bēshik, to le mey sehbatirî
 to be mumtazi le firdewesî berîn e'elatirî
boye wek bibil hemîshe talibî giryanitim

ew kesey tenya u be bēkes róleroy bē, her minim

xemfirosh u, xemkir u, ya xem be koy bē, her minim
ger be fastî bē tewawî, ya diro bē her minim
ger le dinya taqetî ehzanî toy bē her minim
wa, muqîmim eyweten, wek shaxî Hewramanitim

ger demîshim heldirûn, dil nâlê u efxan eka
chaw be bē fikrî derûn, chon fêre xoy dar giryan eka
dar u berdi hodekem, her zîkrî ya Kurdan eka
eyweten bo to bifewtēm, qochekey qurbanitim

min wekû Eskenderim, kewtûme naw gējî memmat
ey Eristoy xiwendewaran, xîretê bo fêy necat
eyweten! wek be'ezê kes giwê nademe hat u nehat
ger legel yadî toda, serfî kem mudey heyat
wa ezanim mûnisî sed kewser u, ednanitim

Qanê'ea nezmit peshêwe, daxekem fayey chiye?
min ezanim hewl u dadit bēsemer darî bîye
herchî hawarê ekey, lay bētemîz her fîfiye
bawerit bē eyweten! lafim le esh'eara niye
sha'eîrêkî giyanfiday, aw u heway nîshtimanitim

10.6 Xem be ba nadem

ke min, xemxorî yaranim, yeqin qet xem be ba nadem
wekû tûtî shekir xorim, ch meylî xom be ka nadem
wekû cê pē, be bē ban u der u dîware kashanaem
kelawe konî wêranem be qesrî padisha nadem
ke min ustadî sermeshqî wefadaranî ealem bim
dilî xawên u be kînem, be be zuhdî parsa nadem
minî bubul binalênim, le Kurdistaneda bo gul
shehadey mektebî îshqim be înzay Ewrûpa nadem
le goshey zawiyey xemda, bigryem bo becēmawîm
dufî firmêskî giryanim, be loloy shewchira nadem
dilî xunchey nepishkûtîm le sîney teng, ba teng bē
henasey etrî* efkarim, be sirwey bay seba nadem

ela ey ashiqî fils u fidakarî me' u mēgel
bizane qedrî meenay xom, be parey na'ewa nadem
ewwa parawî cergim kird, be yekcarî le xwenî di'î
sherabî xwenî xom Qanēe be bîrey bē beha nadem

10.7 Bade noshî

ke dulber bade noshî ka, ebē min xizmetî mēw kem
be shew awdērî baxat u, be rōj defe'î chîl u chēw kem
ewende yas u bēzarim, le cherx u ehli' em cherxe
ebē teqlîdî Mecnūn u, xeyalî jînî ser kēw kem
ch rōjēke xwa em'ro? Ke hawarî birîndarîm
newerim bangî bo hel'dem, be bolebolî jēr lēw kem
moqeder balî tund bestim, derî kirdim le naw yaran
meger emcar be nacharî, refēqî cinî u dēw kem
ke baxî arezūm em'ro nebē zahîd le meh'sherda
îtir boch arezūy baxî henar u qeysî u sēw kem
xeyalîm wabū, gochanî nesēhet hel'girim bo fan
wekū Mūsa le deshtî eqdesa, shiwanane her eîw kem
Shuēbēkim nedî shertî shiwanîm bo be cē bēnē
îtir bo xizmetî fanî, be bē sūd u be bē xēw kem?
Chi xoshe Qanie'î em'ro, le deshtî wehteda wek to
Be hîway cejnî serbestî, le xwenî cerig parshēw kem

10.8 Xerabatî

shewē pîrî xerabatî, îsharey camē mey kirdim
temasha ke! Le em lutfē, hewalēy textî key kirdim
le cholî cehleda, xinkaw u tînū u bē ser u pē būm
be masi behrî zanînî, be bē tenkawî pey kirdim
le îlmî badenoshî tēpe'îm bo zarî u shîwen
be ustadî kemanche u ūd u tar u saz u ney kirdim
kilîlî baxî da destim, ke chūme naw gul' u gulzar
le, lerze u shanekiskēy befr u sermay mangî dey kirdim

weha fērî meley kirdim, le behrî wehdeta emro
le goranî be balay cheshnî ser u memkî bey kirdim
chi umêdî bû ya'ebî be tenya yek nezer Qanêe
be sultânî xeyalat u be shahî sharî rey kirdim

10.9 Derûn tarîkekan

bema zor giyanfîday parem, be eqlim yek le hâciyanim
selem dadanî naw ladem, delîle xelkî sharsanim
keshîdem dawê, sîwakim wekû daney feqîrane
xi'ey tezbêhekem diyare, ke min shgirdî sheytanim
be fêl u desbirînîshim, nizîke bim be hâcî shêx
were binwa're, seyrim ke! Ke chende shêxî rîshpanim
dîlim zor lê eda emro, birôm gacûtê birfênim
segê bikujim, kerê bidzim, ke wa bû min le a'xanim!!
Eger bê rêncherêkim bê, ebê nawî binem segbab
Ke chon xom bapîr a'xam u, kurî xanî qulî xanim
Temashay tay tirazû kem, dîlim zor xosh ebê Kurde
Be hoqey Estemûl chishtê bikêshim bo birakanim
Be gez sha bîkirîm chake, be gez Sham u Heleb bîdem
Emem zor chake bo rojî hîsabi dîn u îmanim
Ke bête barî dembazî u qisey zil zil le meclîsda
Wekû Qanêe be qurbanî, shiwanî hozî Kurdanim

10.10 Daxî dil

zanîn, Kurd, sofî

nema tirsî zemanî zû, îtir daxî dil erjenim
be hêzî meerîfet emro supahî cehil erfênim
be serbestî ewî derdî dilim bû, zahîr enwenim
lemewla xaneqa na'rom, be mewla tobe eshkênim
heqî em Kurde bêchare, le chawdabestî estênim

dílím zor xoshe emróke, exwenim bē xem u bē hem
le kuche u shar u bazaʾa, le ser her chîmen her chem
de sherte milqewî bē xēr, ebē binchîneket derxem
hemū fēl̄ u qumar bazît, ebē yekser beyanî kem
eger sed defe machî key quî jēr kewsh u dawēnim

zemanēkî firawane, enoshim sherbetî talî
derūnim pîr le eshear u, le tirsā defterim xalî
shukur ēstake kūkū me, be cheshnî kotirî malî
keway pestî u nezanînim dirî u yek defe dammalî
be lafawî xeyalatim, nemamî îlim erwenim

xem u derdî zamanî zū, weha chake ke ber ba dem
le sayey îlmewe shanēk, le shanî shēxî ulya dem
be ser chū dewrî mehkūmî le bo hūrî teqala dem
le pîrî kon u pashkewtey wekū xom, lazime ladem
kuʾanî pēgeyishtūy mektebim emróke edwenim

de ya shēx sed esef bo to, nema shewqî dilî xoshit
mehalē taze ramim key be mekr u hileyî boshit
bifame quʾ be ser, chawit helēne wa, le kwē hoshit?
Eger to ehlî dinî! Xwēnî alem bo ekey noshit?
were seyrî dilî min ke, ke chende pak u xawēnim

xeyalim waye ta ew roje emrim hūr u serbest bim
be roh̄ dujmin be exlaqî rezil̄ u piyawî nakes bim
desim bibrin̄ le ser nūsîn, le ser heq xoshe bēdes bim
le ser em parche shēerane, eger gîrawî mehb̄es bim
demēke hazirî dar u shelax u ezyet u ciwēnim

le rojēko le dayik būm, be pakî būm u xulqawim
belam chî bikem? Be zincîrî esaret bend u xinkawim
weten siwēnim be kiwēstanit, le rūy dinya heta mawim
wekū masî be serbestî, xewasî gēj u bin awim
le binkî behrî fikra gewherî entîke derdēnim

le her la shorî mecnūne, bizane husnî leylaye
ke chon her kes be umēdî wissalî yarē rîswayne

diî min bo tureqî Kurdisane shêt u shydaye
be destê cheplê lêdem daxekem deng u teqey naye
gelê kes wa ezanin, xew ebînim yan e'rawênim

serim germe u be bagî berz elēm, ey mîlletî hoshyar temasha ken le ewzaeî
zemanê u chexî chep kirdar melê bawkim weha jiyawe, minîsh her wa ekem
feftar
filîmî sînema cherxe ego'ê rojê sêsed jar
de chî bikem kes be giwēm naka, ke axa nim u miskênim

10.11 Pēnc xishtekî le ser shē'erî Miftî Pēncwēnî

Kurd,

le sayey îzzetî nefsim, le pasha merheba nakem
le erbabî kerem dūrim, be kes xom ashina nakem
kirasî chermî xom edrîm, siwalî ser ewa nakem
**eger chî lehzeyek derd u xem u qehrim be ba nadem
ilahî zor shukur, umêdî nanê min le sha nakem**

le tozî asheda xerqim, le tewqî ser heta ejnom
ne tirsî emrî mafewq u, ne meh'kūmî beratî tom
belam chen xoshe ew toze, ke her xom amêrim bo xom
**le sayey zehmetî qach u ser shan u des u estom
le ber kes chaw ke ber nim u xeyalî rêy rîya nakem**

birakem firsete em'ro bilê bew yarî dērînim
le ser her dînê min emrim, ewîsh her bête ser dînim
ke chun shêranyê fikr u xeyalî zîndegî u jînim
**le ber talî zemanê u sherbetî eshearî shîrînim
heta em dū teeamem bē xeyalî shekr u cha nakem**

chi xoshe, ta jînit bē, le lay kes kech nekey gerdin
ereq birjê le naw chawit, le rêgey kasibî kirdin
be shertê ser be serbestî, le meydana beder birdin

be shalî xakekem řazim u eyposhim heta mirdin
le fason u gebrdîn, ta ebed selte u kewa nakem

le ber pestî gelî Kurde, kewa řenc u teqalame
le ser em hoze chil salê, be tenya hewl u dawame
be talanî le des derchû, sefay em zeyd u mawame
melayî u xwendewarî, xû u řewishtî xom u bawame
ke chî min arezûy nan u jiyanî wek mela nakem
le dax em cherxe kecbaze hîlak u sîne chak chakim
wekû teyrê hélo lēy da, kiz u xeltanî naw xakim
be bē hoshî esūrēmo, elēy sergējî tiryakim
weha x̄erqî meraqî pîr cexarî karî napakim
eger xom bim be Luqman sedyekē derdim dewa nakem

de sherte shertî merdî bē, le dinya ta heyatim bē
ne hîway ser qelēmdane u, ne umēdî xelatim bē
le ser em hāletî xome, eger bētū subatim bē
be umēdim be serbestî le heshrîsha necatim bē
le dinyada ke hîch kes, tūshî azar u belā nakem

qenaet* chake, wa chake bisachēnim be shorbawē
keway taqey minet labem, le ber kem shal ya cawē
le ber daney temaekarî, nekewme gējî hîch dawē
eger shēerē bilēm u neshrî kem, hîchim le kes nawē
le fikra peyrēwî merhūmî zatî shēx řeza nakem

hezarān aferîn Miftî! Le řeftar u le ayînit
be wēla hēyfe to bimirî u birat helkate telqînit
legel tūtinchî tēkel ke, de Qanēe shēerî řengînit
eger Miftî yekē peyda nekey hawderd u hawdînit
bilē ta hem shikatî gerdishî cherxî le la nakem

10.12 řū, le mehwehan nek sade řuxan

ger nelēn dēwaneye yek shořishē berpa ekem
hukmî cherxî kech medar u gunbedî xezra ekem

arezūy wesfî qedî, qed ererî* zēba ekem
hez le pēchî larepēchî, Fate u Selma ekem
hez le lence u wirde réwtî Amine u Uzra ekem

her kesē erbabî îshqe xoy le sade la eda
min ke miftî îlmî eshqim, diwenē fitwam wa eda
refetî* shîrîn be shēro, zehmetî kîsra eda
gencî badawer le gējî behreda ber ba eda
ashqane hez le naz u, nazishî Tūba ekem

labe gudle, îsh le perchem, bē zîrey poyle u bilūr
sheq le lēwî bē xezîm u kulmî bē sūrawî sūr
qol be bē xirxał u zēr u, sîne bē milwēnkî mūr
namewē bore zelumē wek sepanî sharezūr
meylî giware u pîlpiley banî serî Mîna ekem

pelkeshorîm des kewē, chîme le ser bē pirj u bal?
sed keret xiwa bîbirē, rūmet be bē sipyaw u xał
îshqî sade sarde bēshik, her wekū ashî betal
her zîrey lerzaneye, derwēsh exate bezmî hāl
ishtîhay xemze u nezaket, ay u of u la ekem

kuř ke rūt u qūte eslén, hîch meze u tamî niye
bē qetar u, giwar chenax u silsile shewqî chiye?
darî lîmo her kiche, bē memke kuř darî biye!
bo yekē lēy tē biga lem shēere wesfî kafiye
hez le zîrey ser serînî Rabeay* axa ekem

werne ser seyrî nezaket yarekey cîlwe firosh
taze bükē baneyî, yaxo le shēxî koneposh
ger be nazo chawî derxa, xanimî dil pîr le xirosh
shēx be rîsh u mēzer u simtî chilon nanēte kosh
ehlî wereim*, lēk seyrî, welweley dinya ekem

boye xoshe, xelwetî tenya zîrey lerzane bē
kich wekū shemeî minewer, kuř wekū perwane bē
geh le bezmî bose bazî, geh meyî peymane bē
Qanēeim emro xeyalî dulberî ferda ekem

10.13 Nekem chî bikem

ke bom des neda rendî desa teqwa nekem chî bikem
esîrîi zulfî tatatim, ke waweyla nekem chî bikem?
le kuncî somey* zuhdim, hezaran shêx shagirde
le shêx bedtir hemû serfî qedî tersa nekem chîi bikem
elên Mecnûnî zû sheyda be balý sewlî Leyla bû
minî sheyda fîday balât, eger leyla nekem chî bikem?
ne Mehîwîm take mehwo bim, ne Nalîm ta binalênim
be shorî shêerî shîrînim, felek sheyda nekem chî bikem?
le ewsafî Selaheddîn qelem mandû buwe emca
eger wesfî xerafatî kuî Kisra nekem chî bikem?
xeyalîm waye bîrî dil, le ûdî sînema dexem
le bo em hoze cēmawe, dengē berpa nekem chî bikem?
le goshey baxî Kurdistan hezar Qanēe be bilbil bû
le batî baxewan emro, ke xom rîswa nekem chî bikem

10.14 Min u yar

ela ey mestî ashiq kuj, meke meneî dilî zarim
reqîbî bexit bergeshte, hemîshe wa le pēwarim
minim mehbusî zincîrit wekû Yosif le Mîsrî îshq
le ber xēmezey keman ebro, wekû Eyûbî, bîmarim
ke dîm gulzarî gonay ew, witim bex bex, chi baxêke!
wekû bulbul le ser gulda, weha zar u birîndarim
be goshey chawî mexmûrit, shika qiflî qerarî min
tewaw derchû le des eqîim, ke wêlî desht u kosarim
bihemdîla, ke xiwênî dil, fēngî da naxûnî dulber
elên pence hena fēnge, nezer ke, cergî bîmarim
be îstîhza witî mehbusî min yarî xēzel baze
reqîb sadey binalēne, le ber lēshawî eshearim*
le tebeî sist u fikrî kul, ebē chon shêerî xosh derbē?
le Qanēe qet nedey teene, bizane kone eyyarim

10.15 Xakî weten

ey xakî weten! quír be ser u bē ser u pa xom
bo bē hunerî ehlî weten, shētî cefa xom
cēmawe weten, bo wetenim x̄erqî fena xom
pestir le hemū hawser u hawmal u bira xom
dūr kewte u aware le her seyr u cefa xom

ey xakî weten bochî nema x̄iretî shēran?
ey xakî weten bochî nema bezmî dilēran?
kiwa seltenetî ēlî* bebe u shakel u shîrwan?
bo mislexî pír xiwēnî esîran u hejaran
dek laí u ker u kiwēr u kiz u shēx u mela xom

ey kaḫezî terfîeî weten ! bochî dirawî?
ey řewneqî bazaî weten ! bochî nemawî?
ey xencerî shēranî weten ! bochî shikawî?
ey xakî weten! chunke weha xeste kirawî !!
ger shînit nekem, rúreshî díwanî ceza xom ..

bo ser kizî em hoze dí u cerg birîne
bo shînî weten, chawî xîred pír le girîne
bē shēriye emró ke weha bēshe hēzîne
nūrî beserî ehlî huner taneyî shîne
bē alet u shimshēr, le meydanî weḫa xom

ey xakî weten bochî weha kiwēre wecaxit?
pejmirde u bē řenge, hemū chîmen u baxit?
pír le sitem u cewre yeqîn, derben u shaxit
ey xakî weten ! wērdî shew u řoje le daxit
bo bē kesî em xake, desa bendî belá xom

Qanēe were emcare, de xewḫayē be pa ke
bo xakî weten ferze be dí řoh be fida ke
pîrahenî bednawî, be namūsî kewa ke

sef bigre be Kurdan u le chopî we sema ke
ew wexte bilê xawenî her bezm u hera xom

10.16 Wesyetî dayik bo kich

kichim, róley kizóley berdebarîm
chiray rûnakî bê destî u hejarîm
kichim, parchey nejakawî zemanem
netîcey îhtîmamî xiwendewarîm
were, giwê ragire bo pendî daykit
fereh bexshî, derûnî bê qerarîm
kichim, hoshî heya u namûsî xot bê
nekey karê ! ziyad key derdî karîm
nexoy hergîz firîwî saderûyan
nebîte hoy ziyadî shîn u zarîm
kichim, hoshyarî xot be takû mirdin
wekû min be, be ziringî u hoshyarîm
kichim, wêla hemûy daxî kichane
nexoshîn u kizî u bê îxtiyarîm
ne تنها wesyetim bo toye róle
fidakarî kichanî Kurdewarîm

10.17 Kirûzanewe

xiwa, key bê keway taze le ber kem?
weya, parem bibê ezmî* sefer kem
xiwaya, to ke qazancit neda pêm
be naheq bo ebê dayim zerer kem?
xiwaya, min ebê takey be zîlet
temashay destî Etrak u Qecer kem
xiwa parey le piyawî rézîle
ke min azam ebê her quí be ser kem
hemû rojê cezam sifrî meeashe*
le féy îsha eger xiwênim heder kem

seeatēk chawish u tawēk meeawin*
gehē chēw kēsh u xom hawmil be ker kem
gehe newbet nehar u gahē leylî
gehe sifte be her edna nefer kem
ke min kuî adamim cennet be coyē
le dax Qanēe ebē meylî seqer kem

10.18 Berwarî mējūy Ehmed Muxtar Caf

werin yaran temasha ken, le chawî pîf le giryanim
chilon qirchey derūnim dē, chilonē cergî buryanim
le batî min bilēn bilbil nexwēnē qet be mil gulda
ke chon taze le des derchū, esasî keyf u seyranim
felek eger réhmî mawe, desa ba xiwēn bibarēnē
melek namūsî xoy derxa, hemū bîn bo eza* xiwanim
etirsim ger bilēm shērim nemawe kes neka bawef
egerchi shahîde bo min xiroshî bēshelistanim
eya zumrey esîrî xem ! ewa xem hat be ser xemda
werin ba quî be serda keyn, le bo ehwalî Kurdanim
eger dîqet le hālîm key, ezanî zerbeyekî qurs
zihūrî kird, le ser xom u réfîqî ehli nîshtmanim
weten emro be girvano, le bo tarîxî way fermū
shika ejnom, dîfa cergim, nemawe nūrî chawanim

10.19 Terkî rôhh u ser

ta heyatim bē le dîlma, sherte mîhrit der nekem
roj perestim ta bimēnim, sucde bo exter nekem
shert u ehde* meylî germit qet le lam sardo nebē
ta, serim nedrūne caw u ziyaretî mehsher nekem
wishke sofî rîsh bîrawe, waeîzî ser mînberim
chon le daxî xeyrî ebrot terkî her mînber nekem?
ger wekū Mecnūn le kēwî Necedda xo dagirim
shemsheme kiwērem keî u bo shemsekey xawer nekem
ger le lēwî leelî alît qetreyekim des kewē

rûfeshim ger terkî awî zemzem u kewser nekem
 nûkî mujganî le xencer tîjtire bo qetlî min
 chon be carê tif le shîr u xenceru neshter nekem
 erzi* yarim kird, ke boch perchem le ser rûxsarite
 pêy witim bezme ! le ser chî ud le ser micmer nekem
 her shewê dulber be nazo rû bikate menzilim
 rêbî lâl bim ger le fêya terkî rôh u ser nekem
 yar be îstîhzazewe fermûy Qanêea mawî shukur
 lafî mîhrî to diroye, min ebê bawer nekem

10.20 Tenasib celb eka ebro

be xeyrez to meyl u meramî dil be dulber dem
 rêbî dil tûshî zexmê bē, ke her ber nûkî neshter dem
 heta destî ecel komek be karim bē le defeî xem
 eger ser berme be qeyser, serim ber shipî xencer dem
 heta gul gul bibē kifnim, be zûxî cerg u xiwênî dil
 le zemzem cēm bidey giyana, chilon meylim le kewser dem
 nesîmî subih eger dūdî henasey firqetit bēnē
 demaxim wishke wek waeîz, eger lûtim le shespeî dem
 gelē memnûnî bextim bûm be larî hate dinyawe
 tenasib celb eka ebro, chilon qet ser le mînber dem
 serim dana be berdî astanet bîkutim wird wird
 xiwa helnagrê dîzey ge'aw ber denkî gewher dem
 weha mestî xemim Qanêe le ser xo chûne ewzaeim
 meger rôjî qiyamet defeyê* yadê be mehsher dem

10.21 Heme zimankare

amed seba der sobihdem, sheq sheq derîde kerd xēm
 awerd bûyê an senem, beshra lekom ya zuwelqelem
 e'ay che Leylî xoy nebu? bershî ceten erwam bezû
 che bikem? eyjim hey bawke'û, ez daxê an nazok qedem
 gēl gēl binim chux tasime, be xulay chi karim raseme
 tale be'xel gîch kaseme, feryad ez an mahî herem
 chepêl ke lewre derpe'î, yawa binû derew merî

chun x̄er be wēncey ter̄ zerî, fîshandūdem kirdey elem*
 bizērizo, birizoyn, bizo mizalî kake shēx
 watim pinet, gēre chenem, febet* rūhî bîlkerem
 bo xet perî dalkit qemer, golgūne reng ahū siyer
 semîte qelbek hēcer, gonate sawî gul̄ be dem
 kenî we qurhanî mela, keftim le daxit lawela
 gîrom berew shay Kerbela, ta mî bērandet der edem*
 būshe we yari nazenîn, erāy che neketa girîn
 ez vîl u chawim pîr girîn, kir tupe barî bu direm
 dewar sewarēkî mezin, rîmay rîmo ez daḫ o x̄em

10.22 Xeyalîm waye

xeyalîm waye zuṛnayek le ser shax u chiya lēdem
 qolî bē earî* helmalîm, le bezmî bē hēya lēdem
 le kellem* tem eka dūdî henasey sed wekū Ferhad
 be yadî shoṛî Shîrînim, qulîngî bē beha lēdem
 ke min ustadî Mecnūnim le îlmî shētiya emca
 le kēwî Necdeda xoshe, ke lafî barega lēdem
 seba mijdey bemin da, min be gul̄, gul̄ birdî bo bilbil
 de ba ūdî mubarek badî bo badî seba lēdem
 chi destē bu xiwa emro girēy bedbexti labirdim?
 be beste cheplē rēzanî yedî beyza deba lēdem
 be rēhmet bē dehoṛ kut, wesyetē chakî bo kirdim
 witî ba, bezmî helperkē, be yadî kîbriya lēdem
 minîsh wek Qanēî emro, le girdî mame yarey xom
 ebē zuṛnayî xoshbextî be shewqî padisha lēdem

10.23 Nazanîm xom chîm

xetay bexte ke min dēwane karim
 eger na, besh be halîm hoshyarim
 be qurbanit nebim, ey cherxî ser shēt
 debo, yawer nebūy carē be karim?
 eger murxîm per̄ u balîm le kiwēye?
 eger wehshîm le kiwēye murxîzarim?

eger berdim chilon her shew le layē
eger darim le kiwēye berg u barim?
eger însanim ey cherxî cigersoz
îtir réhmit bibē bo hālî zarim ..
ewa umrim le chil diwanî ziyade
nebū, carē carē bibîte xemgusarim
ke min mirdim le pash mirdin élēn pēm
esef bo Qanēeî shîrîn nigarim

10.24 Cergî birawim

seyrîke, chi seyrêke ! kizey cergî birawim
birwane chilon keyle, le xiwēn .. perdeyî chawim
zambarî xem u mîhnetî eyyame henawim
semtûre bira dengî dilî pîr le zûxawim
perwane sîfet ashiqî enwarî chira xom
dēwane sîfet, rû le kej u shax u chiya xom

tawē wekū Ferhad u, demē herwekū Mecnūn
geh réndî xerabat u, gehē cheshnî Felatūn
geh hātemî dewran u, gehē siwalkêrî memnūn
geh lalî be bē ziman u, gehē shaeîrî mewzūn
tenya u be bē yawer u pisht u pena xom
bē cewher u bē qîmet u pîr curm u xeta xom

nemdî be heqîqet yekē erbabî wefa bē
ya xud be sedaqet kemekē piyawî xuwa bē
bo shexsî nebē, nefêî umumî le dîla bē
bo bē kes u bē dest, wekū bawk u bira bē
her min le xema, der be der u bē ser u pa xom
zincîr le mil u besteyî naw dawî belâ xom

em ealeme* boch wa le hēnay yekdî xirapin
bo dujminî bē est, fidakarî (cenab)in
ashiq be mey u, zemzeme u ūd u rûbabin
der heq be feqîranî weten pîr le eîtabin*
sed care élēm quí be ser pest u geda xom

wek Qanēēi bedbexit, birîndar u cefa xom

10.25 Bo cenabî

eger xiwēnim birējin shew le ser cēm
zimanîm der bikēshin takū ber pēm
be dest destaîî nanî dujminîm kem
le hēpsî zalîmî em dewre birîzēm
be zistana le naw befr u sehoîa
felaqe u ezyet u, darkarî bikrēm
be hawîna be aw u be bē nan
be kiwērî bimxene sehrayekî dēm
be derzî kēwî goyjem pē bikēlîn
ewey hatuwete ser zarim her eyîlēm
lewem pē chatire bichme wîlatē
ke kes nemnasē xom kēm u kuîî kēm
eger Qanēe le lay (.) behesht bē
xecalet bim, eger carēkî tir bēm

10.26 Ah u naley derûn

ey xuwa chî bikem, le daxî bextî nahemwarî xom
wa serim shēwawe rēga nabeme ser karî xom
dîl chilon nepsē le daxî destî na edlî* zeman
nayeîle dastē bibem, bo merhem u tîmarî xom
qet le ēsh u cewrî dujmin, ax u daxēkim nebū
min enalēnim le destî cewrî haw dîldarî xom
her nezanē to ebînē, xawenî shenēkî* berz
min le des zanîne pestim, tif le her hoshyarî xom

10.27 Toîe sendin

be serma, ra mebûre kakî zalîm
le destî zulmî to, wêrane malîm

be shew eshikchî malî xan u aḫam
 be rōj kol kēshî pūsh u dirk u dalim
 eger rākem le bo milkî yekē tir
 lewēshda quṛ be ser her eynî* halim
 le des qanūnî pīsî mîr u aḫa
 le her la bim, be des zulmo enalim
 de zalim noreme, xot řagire bom
 bichēje sherbetî gurz u gopalim
 be tenya chaw le quncanēk bizane
 esēnim hēqî zulmî chendi saalim
 hēqî cūtyar u palē u řencberanim
 hēqî chewsannevey xom u minalim
 be zebrî chekushî Kawe mēshkî epijē
 qewarey puchelî, Zuhakî zalim
 chi xoshe bēte dî, amancî berzim
 îtir koshk u telarî mîr nemaalim
 chi xoshe hēzî řencber řabimalē
 qelā u zîndanî aḫay bed fesalim
 chi xoshe min bilēm aḫa chi karey?
 Bilē: emró le gumrikda hēmalim !!
 chi xoshe mîr be einwanî kirēkar
 bilē: îshit niye emró betalim
 chi Qanēea bē xof u endēsh
 bilēyt: zalim le kiweye, min zewalim?

11 Beshî N

11.1 Nazenîn

ela ey nazenînî shoxî shoxan
 xezale taqekey ser bendî kiwēstan
 mekanit kuncî dilme, zor nizîkî
 le ber chî nabîye awazî giryan?
 be xem ger bimkujî, ew wexte shadim
 ke xakēkim ebim be tozē daman

reqîb boye ezanē min le latim !
ke bulbul dayîma, ha, le gulîstan
le kushtin chon etirsim rójî sed car?
ke lēwî toye cheshmey awî heywan
dîl u giyanim be pêshkesh qasîdit kird
xirapî kird, hewalî day be hezaran
zemanê îsh u karî her be ekse*
chi nisbet Qanēe u îshqî cewanan ?!

11.2 Her sêkman

min u shēer u gedayî pêkewe bŷyn
be tehtîq her sē hî yek bŷk u yek shŷyn
min u shēx u mela her sē be wela
beheshtman da be shekr u bo seqer chŷyn
min u sofî u bizin her sē be rîshîn
le rîshman tē biffikrîn her wekŷ cŷyn
min u kerwēshk u begzade le tirsā
ser u giwē nizm dayim her wekŷ buyn
min dēwane u hafiz le bo nan
hemîshe qîl u qal u haw u hŷ hŷyn
min u serkar u mîr bē îsh u karîn
ke boye bē wefa u bē shrm u abŷŷyn
min u shēxzadekanî îstekanē
le pash chendē ! le hey tur u le her tŷyn

11.3 Serbazî

ser le bo serbazî chake nek le bo chetfey giran
dîl le bo xemxorî chake nek le bo mîhrî kichan
chaw eger firmeskî xwenîn daneŷejē bo wîlat
dek be kwērî her bimēnē tawekŷ axir zeman
dem eger hawarî hozî xoy neka pîr bē le quŷ
sîne wek kotir nenalē, pîr bē le jan
boye shanim pē ewē, barî xemim bo helŷirē

ya zimanîm boye chake, bibîrê wek tēxî deban
 bo cilît bazî qise u meydanî fêl u des birîn^{11.1}
 shehsîwarêkim be cheshnî Rostemî Mazenderan
 bête ser barî kerem yek dane co nadem be kes
 xom be coyê eyfiroshim, aw u xakî nîshtiman^{11.2}
 min be dem mîlet* perestim, xizmetî Kurdan ekem^{11.3}
 xwênî babîshim eřejim bo tema'eî yek qeran
 aferînim barekêla îshî xome chaw u faw^{11.4}
 dū dí u, sē dulber u, chiwar mamele u, pēnc shesh ziman
 tawē Xandîm* bo weten terkî hemū xorak ekem^{11.5}
 tawē shēxî xaneqam u, tawē cerdey ser milan
 tawē embînî efendîm, etr* u sabūnim heye^{11.6}
 lehzeyê seyrim ekey shēx u mela u rîshêkî pan
 her shewê parem bibe teqlîdî sed Xeyam ekem
 her se'eatê mey nebū, bermal u shanê u teylesan
 tawē Kurdîm, fānk u choxe u mēzer u pestek le ber^{11.7}
 gahê shepqe, geh qelensū, gahê xudey ser gran

11.4 Legel Zanîn

chakî chilonî merheba zanîn
 bo pêsh kewtînit hezar aferîn
 bawerîm heye be sîdq u yeqîn
 her to pêsh exey komelî bē tîn
aferîn zanîn! hezar aferîn
 shîre gerçekit kird be kareba
 asin u darit wek ker bar eba
 bē telît wishe share u shar eba
 aferîn le to, zanîn merheba
aferîn zanîn! hezar aferîn

^{11.1} 1,..., 7 kēshaneye bo mamostayekî nîshtiman perwer.

^{11.2}

^{11.3}

^{11.4}

^{11.5}

^{11.6}

^{11.7}

birēshkey shexsit kird be pensilîn
 ciger be tirshit kirduwe be kinîn
 chen hezar shēxit xiste zar u shîn
 rū, le siqūtin gisht mat u hēzîn
aferîn zanîn! hezar aferîn
 zanîn to wehshî dēnîte ziman
 dirindey ser kēw ekey be însan
 kuî feylesof, bē to wek heywan
 esūrētewe kolan be kolan
aferîn zanîn! hezar aferîn
 le dū parche dar sinūqē ekey
 dengî rōjhelat bo mexrîb ebey
 gerchî car carîsh zererē exey
 mishtekol le dem hejaran edey
aferîn zanîn! hezar aferîn
 be boney towe zik helediîrîn
 nexoshî naw zik le rîshe ebîrîn
 zincîrî zorî zordarî echîrîn
 dewlēt be dewlēt shar be shar effîn
aferîn zanîn! hezar aferîn
 ashkiraye to shitēkî chakî
 hoy serkewtinî diyar u xakî
 le gîlop chatir berz u rûnakî
 le pêsh kewtina siwarē chalakî
aferîn zanîn! hezar aferîn
 belam ey zanîn lēm ziwîr mebe
 to ser Eristo lēm dilgîr mebe
 hēz ekem genc bî, hergîz pîr mebe
 labe xizmetkar, sha u wezîr mebe
aferîn zanîn! hezar aferîn
 her espabî xwēn rijandinî
 her tosh espabî mēshk pijandinî
 her tosh wasitey jin qîjandinî
 her tosh wasitey xak bējandinî
kelebchey destî komelî bē tîn
 shestîr rêk exey wek hewrî behar
 gule eîjēnē le ser ta be xwar
 hejaran ekujē wekū gelay dar

be boney towe zor eka zordar
kelebchey destî komelî bē tîn
 gisht xetay toye ahî dilî teng
 gisht xetay toye le rûy gētî ceng
 to bē deselat egorî le reng
 malî xelk exon be lûley tifeng
kelebchey destî komelî bē tîn
 qunbeley zere to hênate kar
 be yek qunbele esûtê chen shar
 ekey be mirdû chen kichî nazdar
 chak wêran ekey ber koshk u telar
kelebchey destî komelî bē tîn

11.5 Wesyetname

rôle! wesyet bē ke mirdim seyrî em esh'eare ke
 hefteyek carê temashay shorî em guftare ke
 babî xot rêftarî chon bû, tosh her ew rêftare ke
 rû le qazancî umûmî u pisht le xawen pare ke
bêre meydanî dilêrî, her wekû shêrî jîyan
cergîi dujmin heldire u bibre weku texî deban
 rôle! Lafî feylesofî lē nadey hergîz be dem
 nokerî hergîz nekey, bo hâkimî Rom u Ecem
 chî le diltaye metirse bîxe ser nûkî qelém
 gwê nadey rôle, be cewr u êsh u azar u sitem
rapeêre u bangê bide, bo xizmetî Kurdî ziman
berxî nêr bo ser birîne, nek le bo doshîn u ran
 rôle! dayim chawerîwanî helmetî shêrane be
 dujminêkî zolê Kurdî, nokerî bégane be
 her be hîway deng dilêrî u jînî serbestane be
 kewte rôjî xoy xerîkî toleyî dū lane be
rohî shîrînit derêne, bo deway derdî giran
rû kere Qendîl u Ako, her bilê ya nîshtiman!!
 Kelûr u, Sursur u Geshkî u sharî Kirmashaneket
 Bextiyarî u Menimî u, hem Sahkelî u Shîrwaneket
 Mayidesht u Bacelân u Sanî Hewramaneket
 Pijder u Bilbas u Herkî u, Cafetî u Goraneket

des be des yektir girin, bo yektirî wek pishtîwan
 tē bikoshîn bo jyanî Kurd u, xakî Kurdistan
 rólekem! xwēndin bixwēne mektebe dermanî Kurd
 tē geyishtin merheme, bo zamî bē samanî Kurd
 lapeŕey mējū ezanē, chon buwin shēranî Kurd
 basî baba Erdelān u, Zendî u Babanî Kurd
Ewrūpa nūsiwye bo to, yek be yek wek dastan
tosh be chakî řaygeyene, bo nexwēndey Kurdekan
 Ew jyane! key jyane? wek kewî bendî qefes
 Jēr chepokey řafizî bî u, jēr desey pyawî teres
 Pet le mil bî u řat bikēshin, her wekū tancî u meres
 Namewē ew core jîne, dek xwa neyda be kes
qef qefî hēlqey kelepchet hēlbîre wek palēwan
xot u mindalit be kusht de, bo rewacî Kurdistan

11.6 Legel bulbul

ey bulbulî bē dane, min u to hejarîn
 her dū, wekū yek mutezîrî feslî beharîn
 to cheshnî min u min wekū to bē kes u karîn
 damaw u kiz u derbederî kūche u sharîn
ya, bendî qefesxane, weya wēlî diyarîn
 min quŕ be serî destî felek, cherxî cefakar
 to dil be xemî, derdî gul u xuncheyî gulzar
 min derbederî fitneyî casūsî xetabar
 to, bē peŕ u bał, le des zulmî liqî xar
her dū beyeko chake bilēyn, dîl u hejarîn
 to, shētî dil u, min be hîway berzî wilatim
 to, mestî gul, min be fiday ezm* u subatim
 bem core eŕom, sherte heta mawe heyatim
 ta des nekeme gerdinî awatî necatim
ŕūm nayē bilēm: zadeyî shēranî shikarîn
 min, shîwen u giryan u eto shor u terane
 to, bezmî sibeynan u, minîsh ahî shewane
 min, bo wetenî bē kes u, to dane u lane
 binwaŕin le bo sūŕî kechî cherxî zemanē
bē sūch u xeta, bochî weha bē besh u yarîn

ey bulbulî hawderdî xefetbarî derûn rêsh
 tosh her wekû min, bē kes u bē yar u bē xwēsh
 her dū, wekû yek pest u birîndar u cefakēsh
 key bē ke birînî dilî her dū bibē sarēsh
bē bak bîleyn ēme la naw gētî diyarîn
 Qanē'e min u to, bilbil u xem, cheshnî bira bûyn
 bo yektirî em chware, tewaw pisht u pena bûyn
 her yek, le bo ew syanî tire, zor be wefa bûyn
 bochî min u xem? îste le ew dwane ciya bûyn?!
bulbul le gul u, gul le chil u, ēme le xarîn?!

11.7 Bo kichekan

be zimanî kichekanî Qanē'ewe witrawe:

ēme ke kichîn, dulberî dîldarî cîhanîn
 xunchey chemenî baxî gulî Kurdanîn
 estēre le rûy ēme, chilon xecletî nabē
 foshintir u pîr nûr, wekû mangî cwanîn
 weslî heremî ēme, le bo xadimî Kurde
 bo bē hunerî xakî weten! nesî heramîn
 bē qîmete lay ēme, yeqîn bergî chiwît lî
 ashiq be huner, mestî xezeb, tēxî debanîn
 sheq lew kuře, wa des be xene u, meylî hemame
 qurbanî kuří serkeshî, Kurdanî zemanîn
 wextē be sefa sef ebesîn fojî seyaħet
 mayil be kuří Kurdî wekû shērî jyanîn

ēme ke kishîn, quř be ser u mat u hezînîn
 bo bē kesî em xake, ciger zam u birînîn
 ey komelî gencanî musemma be minewer
 bo mergî weten, ēme hemû elbîse shînîn
 chon ewe hemû, bē xem u bē bîrî wilatin
 ēme be xezeb, dil be xem u, dîde girînîn
 sed kashkē le cey ewe, sefî ēme biwaye

et dî! ke chilon hazirî meydanî yeqînîn
 daxman eweye ěme jin u ěwe piyawin
 ěwe be huner ?î u ěme metînîn
 her rójê ke ěwe be emel seyr u sefa ken
 ěme hemû bo ěwe xerîk zarî u shînîn ..
 ěme ke kichîn her be kichî 'eaciz u pîrîn
 damaw u serasîme u bē shewq u esîrîn
 Qanē'e, be hemû teb'eî xezel xwaniyekeyo
 shahîde kewa ěme hemû mat u ziwîrîn
 efsûse ke ěwe, kuî meydanî niza'ain
 zor yazûxe bo ěme, xerik nan u hewîrîn
 shēr derchē le xābat, xway nēr u xway mē
 lakin, eme zor eybe ke bē pisht u zehîrîn
 dwēnē kichē eywit, be kichanî wetenî Kurd
 î'elane eya her chî ke bîrîn u sexîrîn
 em derpē le pēmane, le pēy bē hunerî xak
 em îshe le sermane le ser bed dîl u napak

11.8 Qanē'e u kereky

kerēkim bû chi ker? wek baw u boran
 kerēkim bû chi ker? barkēshî dewran
 kerēkim bû chi ker? cheshnî seyare
 kerēkim bû chi ker? wek shērî meydan
 kerî Nuḥî nebē, bapîrî em bû
 legel gwē dirējî ^sa, xal u xwarzan
 be, lashe berz u, zik estūr u ser zil
 kefel gurc u, perasū chîx u, gwē pan
 sheqaw dar u, dū shane berz u, mil qinc
 kilik shor u, sipî tūk u, qewî dan
 le kewshî sim, heta larî řefisgey
 xetēkî mussteqîm, be kesr u nuqsan
 shewē pēm wit: chilonî yarî dērîn?
 ewa serma bizūt, destim be daman
 îtir zestan u, katî dar kēshane
 wekū salānî pēshū bēre cewlan
 ne nanim hes, ne shekrim hes, ne chayî

ne bergê xom u jînî baqî xêzan
hemû, her chawerwanî hîmetî toyn
binirkêne be baro u, bēyte meydan

welamî kere shîn:

witî: Qanê'e! esef bo bē heyayît
hêya, zor xoshe bo piyawî be wîjdan
be kam cê? kam gewir? kam nal u bizmar
be kam řeshwe u cil, cil bend u kurtan?
eme chil salê min barkeshî ewem
be xew nemdî cewalî alif u dan!!
wesay nalbendî min, wek teyrî enqa*
nebînrawe, le rûy dewranî dewran
be ew nalê qesem, netda le jêr pêm
be ew coye qesem, nemnaye jêr dan!
qesem bew gaze nemdîwe be umrim
be ew chekushe, ke nemdî mer le lēdan
ebê xêrim nebê xeyrî zeře zeř
eger wirdîshî key e'ezam be gochan

11.9 Lemewla chî bikem

minim kemptir hejarî xakî Kurdan
enûsim komelî wîjdan u îrfan
werin! Kurdîne gwe bigrin le qewlim
kitêbî tir elēm, wek bax u bēstan^{11.8}
le we'ez u mew'eîze u esh'earî mîlî
le te'erîfî wilat u aw u kwēstan
le fezlî gewreyî u, řesmî bichūkî
le te'elîmî minal u ehlî îrfan
le chakî îtîfaq u, komekî yek
le halgirtin çek u, wēstanî meydan
le basî kasibî u te'elîmî nûsîn

^{11.8}mebestî le (gulistan u bûstan)î Se'ediye.

le nasînî nijadî dak u baban
le koshish kirdinî, efkarî mîlet
le ewza'eî melayî u basî shêxan
minim Qanê'e be tenya u be bē kes
xwa hêlsin le xew lawanî: nîshtiman^{11.9}

11.10 Shêranî mekteb

êwe ey shêranî mekteb! wasîtey jînî minin
wasîtey jîn u jyan u, rôhî shîrînî minin
komelî ewladekanim, wan le zulmatî cehil
taqe êwe xwêndewar u, neslî nûrînî minin
mudde'eî ger bē xeyalî nam u nengî min bikat
bo wîqayey hîfzî nengim, êwe perjînî minin
asiman nabê xeyalî, berterî u ziyadî bika
asimanî asimanî, êwe perwînî minin!!
sed ke dēm u bē berawim, min le kiwe (qurfe) le kiwe
tê bifikrên to xwa me'emûrî* texmînî minin
merheme teskînî zam, duktere def'eî belâ
bo dilî pîf êsh u zarim, êwe teskînî minin
ger wekû Qanê'e le bo terfî'eî min koshish biken
lawekanî xoshewîstim, kôlekey dînî minin

11.11 Hejarî

gedayî seyre! ey yar u réfêqan
gehê poshte be pîne u, gahê uryan
gehê tûre le ewladî le birsa
gehê dawa le hacî bo letê nan
birakem! dewlemendîsh wa ezanê
geday bo ew dirûst kird, zatî yezdan
be bē rehme le der heq piyawî bē des

^{11.9}le nusxe destiyekeyda bew coreye.

firîbî xelk eda wek bechke sheytan
 geday beste zimanîsh, hēnde rûte
 ne nanî hes, le bergî hes, le zistan
 le hawîna le ber bēgarî aāa
 be xemnakî ejî u exizēte naw lan
 kechî kiwēxa echē, destî ekēshē
 be girye u zarî eykēshēte meydan
 emesh rûnake, kiwēxa cheshnî tancî
 be dem kerwēshkî bo egrē le ser lan
 ewey namūsî bē, nabē be noker
 ewî însafî bē, nachēte dîwan^{11.10}
 ewey wîjdanî bē nachēte lay mîr
 ewey réhmî bibē, nachēte lay xan
 chi xoshe zig be birsî, pē be bē kewsh
 be mercē rû nekate, shēx u qurban!!
 geda bî yaxo pasha bî, her emrî
 îtir kilke leqē bochî le dîwan?!
 eger piyawî were! areqe birēje ..
 binirkēne wekū shēr, bēre meydan
 qezay ew bēle, ew eyda be erza
 le dū sed birnewî deskarî Elman
 qezay ew dase ewsawî ke tîj bē
 le sē sed xencer u shimshērî zor jiwān
 qezay ew tozî gagērey sepāne
 le dū sed etr* u qesrî mîr u xanan
 egerchî Qanē'eî zor zor hejare
 bihemdîla, be kes nalē, belē xan

12 Beshî W, O, U

12.1 Shē'erî tur

KuKuKurdîm, zzwanim, lelelalē, tetewaw
 ne nezani , mimimalî, kikikirdîm , x xraw
 réfiqîm, siswarî, bibiba bûn u minîsh

^{11.10}mebestî lewaneye ke xizmetkarî eken u le dîwexanî aāada dest be singyanewe egrin.

bo necatî hohohozim, lelebatî titifeng
 sisîwak u rî rî rîsh u kekekeshkolî shikaw
 lelelay xom memelam u nenenemzanî shitê
 xeyrî basî mememar u, qeqeqewr u, hêhesaw
 fefefitre u, zezekat u, yeyeyasînî nexosh
 e e agir , cecehenim, bibilêsey be taw
 pipirdî sisîrat u , hehehengwênî behesht
 hohohorî cicwan u , mememîwey tetewaw
 didrêjî cececal u, kukukurtanî kerî
 kukukushtin MeMesîh u, e e 'easay bibinaw
 e e êshik meminal u , gegegirtin sheshewe
 hehehalî jîjînan u, bibibûnî be chaw
 e e emane bebeyanim kekekirdin be shê'er
 le minalî xexerîk bûm, heta bûm be pyaw
 (Qanê'ea) shê'erit be safî qîmet u nirxî nye
 to, temate ke be lalî nawî xot xeytewe naw

12.2 Cergî buryan

birakem hâletim giriyane emro
 dil u cergim tewaw buryane emro
 be yek lehze du sed hâlim ego'ryet
 temashay hâletim seyrane emro
 le baxî mezre'eî* îqbalî larim
 le xem ko ko wekû xermane emro
 ewende peste bextî shûmî nehîsim
 le bextim wa'eîzîsh sheytane emro
 giriftarim be derd u bē pizîshkim
 tedawîm her xem u giriyane emro
 sitarey bextî nehîsim wa le goma
 le eqreb talî'eim , mîzane emro
 xemim tac u seraperdem nexoshîn
 derûnî dil eceb wêrane emro?
 wekû (Qanê'e) xeyalî gewreyîm bû
 ke chi este xemim bo nane emro

12.3 Tēhelkēsh

ashiqî dil be xem, nekey ! hewa u xeyalî xurd u xew
(badeyē dēlgosha bēcū, tazē bē tazē, now bē now)
katē ke yarit dēte lat, le gējî xem etda necat
(būsē sētan bē kam ez ū, tazē bē tazē, now bē now)
chîte le sîhrî abidî, ya wishke zuhdî zahîdî
(badē bēxor bē yadē ū, tazē bē tazē now bē now)
to her demē meraretē, ew her shewē nezaketē
(neqsh o nēgar o reng o bū, tazē bē tazē now be now)
(Qanē'e) eger musherēfî huzūrî yarî xot ewē
(qēsēyē hāfēzesh bēgū, tazē bē tazē now bē now)

12.4 Lasayî kirdinewe

Kurdîne ! rōjî shadye, hemū de bēne hat u chū
wa derdî dil shukur nema, shadî biken be zū be zū
chon shadîyē le xoshî dil, wek coshî mencel bēte kul
zu'na be a a a e a, dehol be

13 Shē'ere hemecorekanî

13.1 Ma' besh kirdin lege' birakem

birā ! wa bawkman rōyî be fehmet
chak necatî bū, le derd u zehmet
bawik bo hîch kes namēnē ta ser
ku' ew ku'eye le (kil) bēte der ^{13.1}
mesele meshūr biraman birayî
belām bew sherte kîseman cyayî
maleke besh keyn bē mela u qazî

^{13.1}wekū kilî hewr, wata le taqî kirdineweda derbichē.

yek le yektirî chak bibîn razi
 ew hêstre shêtey cûte weshêne
 dabinê bo min hîch damemêne
 ew pishîle cwaney pîr xet u xalê
 chish ba bo to bê, fêwneqî malê
 ew cûte mangay zil u zor xore
 ke yekê shine u, yekêkyan bore
 bo min .. dū mirîshk larî u hêlke ker
 dabinê bo xot, be bê derdî ser
 ew mayne pîrey zîn helchirawe
 merhûmî bawkim bo minî danawe
 beshî to le ser em mayne nye !
 bawkim fermûye xetay min chye?
 mis u mesîney le jenga pwaw
 day binê bo min, le sax u shikaw
 kêtelê u goze, dîze u derxone
 hemûy bo to bê le taze u kone
 qet pare nadey bo sipî kirdin
 misger nanasî, ta rôjî mirdin
 ziringey mencil u , zehmetî sînî
 le xwam gereke to qet neybînî^{13.2}
 ew awe sarde , le ew cewene
 daybinê bo xot, her pêy pêkene
 ew hîze foney kulê u mûdare
 dabinê bo min, charim nachare ?
 le dergay hewshe tawekû ser ban
 dabinê bo min ser pak hodekan
 emma le ser ban heta asiman
 hemûy bo to bê, bê kesrî u nuqsan
 herdûkyan bo min ga sūr u ga řesh
 dū segman heye bo to le cêy besh
 ne kay bo bêne ne cêy bimalê
 hîch erkyan nye, ew dū gemałe
 shew ta beyanî be cût ewerîn
 helyan lē ekey, sik pyaw ediřin
 bira, wa malman tewawî besh kird

^{13.2}le chape konekana nûrawe: telêbe, to qet neybînî

hemū be zyado beshî xotit bird
elhemdūlīla be bē dīl yeshan
cya būyno le yek, be sehl u asan
herchen meḫdūr būm, beshî to zore
le ber taney 'eam, řazīm bem core
ba, xelqī nelēn birwane ḥalī
tema'eī kirde biray mindalī

13.2 Azîz hîlakim

azîz hîlakim, azîz hîlakim
wek teyrî zamar, xēltanî xakim
pēch edem wek mar, tewaw xemnakim
bē bira u bē qewm be tenya u takim
derdim karye, bē yarim emshew
cergî let u kut, zamarim emshew
nexosh u aciz meḫzūnim emshew
le Ferhad bedtir Mecnūnim emshew
ezanim wadey axir ḥeyate
qet'eī zîndegī rūy ser bîsate
ax yaran le kwēn? bochî bē dengin?
bo nayen bo lam? elbet pē lengin?!
hey dad hey bē dad, kwanē yaranim
kwanē birakey carî caranim
weten! kwa nesîm etramēzeket?
kwa xak u xashak enber bēzeket
bē qewm u eshret be bē bira xom
bē hawderdī dīl, pisht u pena xom
(Qanē'e) be kirdey cherxī chep gerde
chen hezar wek to, henase serde ?

13.3 Min u nan

ey nan ! bo toye shehî birayî
ey nan ! bo toye ajawle u cyayî

bo toye, bira , bira ekujē
le ruy meydana, mēshkî epijē

* * *

bo toye, dinya, kewte gîr u dad
bo toye, tora, dayik le ewlad
bo toye, bawik firzend der eka
kuří xoy duchar sed xeter eka
bo toye cerde rége qet'e eka
régey hat u chū, le 'eam men'e eka
bo toye awsē, le awsē zîze
mashéla , shiklît chende temîze !!
to her ew nanî, chen hezar fela
bo to damawe u , kewte hêlwela
kūrey zîkrî shêx, bo toye ey nan
zamî díl bo to be soye ey nan
hewl u teqelay pasha bo toye
abirū chūnî geda bo toye
asinger, bo to pîk eweshēnē
qari'e bo toye areq erijēnē
her kes nanî bû îmanî heye
rū sūrî meclîs dîwanî heye
rêwî nanî bē shērē tewawe
shēr nanî nebē pishtî shikawe ?

13.4 Berî yekētî

ashina, were, ba ashina bîn
le ashna chaktir, her wek bira bîn
net bîstwe bira , le pisht bira bē
meger muqeder, le lay xwa bē
komelî rêwî shēr eshikēnin
polî choleke, baz erifēnin
tenha penceyek hîchî pē nakirē
ke kirdit be pēnc kē bergey egirē

mishtekol' ebē u naw dem eshikēnē
 řegī bina gwēy dujmin episēnē
 ēstesh min u to, ba wek bira bīn
 wekū perwane u shu'eley chira bīn
 min min u to to , neyenīne kar
 gwē nedeyn be qewl, bedī řojigar
 be dilēkī pak bo yek xemxwar bīn
 bo sūdī yektir dayim hoshyar bīn
 ke hat haw xwēn u kuřīi yek xak bīn
 ebē der ħeq yek bo chī napak bīn ?
 tema'e nekeyne namūsī yektir
 bo řohī yektir, nebīn be agir
 baw u bapīrman, wa būnaye zū
 ēste īsh ēme le cēye tir bū
 semerī weħdet nebū bo ewan
 yekēyan Kurd bū yekēyan Goran
 em ser sheqamī ew dergezēnī
 dujmin būn be yek dujminī xwēnī
 em xelqī goyje, ew sabūnkeran
 eshīshane yek be sheq tē hełdan
 min men'eyan nakem , zeman weha bū
 īxtyar be dest (pyawī belá)^{13.3} bū
 kwēr destkēshē etxate naw chal
 tyaya der nayey heta hezar sal

13.5 Reshbelek le cejnī ladēda

kuřgel wa dīsan řojī shadye
 bezmī helpeřkē u , dil azadye
 chirpey gewre kich, řū ekate mal
 araysht eka be lifkey desmal
 charekey xamek, ekate kolī
 xirxal mecekī cheshnī seholī
 milwēnik le mil, lūle le ser dil
 chaw pīř le xēnze, řūmet topī gul

^{13.3}ishareye bo gewrekanī řabirdūman

qef qef zulfî řesh , pēch u lūl wek mar
tēkel lachenax le ser ta be xwar
birqey berchawe u , kilaw zer
egricey qirtaw, wek řēhaney ter
wirshey gware gwē, zirīkey lagir
hařey pilpīle u , silsīley zincir
shortike u kemere , heyaseyī pisht
go yexe ta xwar, cwantirīn le gisht
kewshī Yemenī, řewishtī ladē
le helpeřkēda ke her xishpey dē
kewa tozē al, kiras meylew sūr
sirkeyī kolī birq eda le dūr
suxmey narincī go u delek pēwe
le jēr suxmeda, dū shekre sēwe
xaw xaw be wēney, nīmche řezalan
dēt bo saratī qeraxī maľan

* * *

destey herzekar, řanik u choxe chak
yek yek ko ebin, wek shērī bē bak
kilash hewramī, pestekī bane
pishtēn ketan chin řesmī zemanē
kewa u pantolī le fasonī cwan
feqyaney dū gez exate ser shan
demanche le pisht, fishek lox le mil
tezbēh kareba tozē denik zil
xencerī deban, kalan tewaw zīw
nexshīn kirawe, em dīw u , ew dīw
dese sirī al lifkey ber kemer
sūchī dese sirī, ser mishtūy xencer
kilaw grūnī girē chin tewaw
lifke le la shan, mishkī tēkelaw
kur u kich lewya tēkelaw ebin
hemū bo saray la maľan echin
ew kiche cwane u ew kurē qoze
dēte kaye cejne pīroze

be dem pēkenîn, îshare be chaw
yek bo yektirî aram tya nemaw

* * *

katē zuñnachî ke eyan bînē
hîch bîr u hoshî le la namēnē
kakey deholkut, dehol le ser dil
ew le zuñnachî, chaktir dēte kul
be bē pē witin sa, tif le gochan
girmey deholî egate asman
zuñnachî pîqey zuña derdēnē
sē car le ser yek pya epîqēnē
pence shil eka emcar le ser kun
dēnēte sema, hezar wekū min
be, bekir begî u fetah pashayî
exate cūle tewaw awayî
hendē shore jin ke meylew pîrin
sipî u nerm u shil, qashî penîrin
bîrî zemaney gencî dēte dil
eden le mēzer her yek chepkē gul
be boney seyro, dēn bo ser shayî
yek le yek tirî mubarekbayî
emca, kich u kur bezmî řeshbelek
qetar epēkin , des egirin be yek
yek bēwe jinē, teř pîrî teř posh
tozē chermelé u, tewawî dil xosh
ser chopi egrē , be lence u lare
kur u kich tēkel, řîz be qetare
em shan ew shan, wek kewî pîř xal
hel esūrenē, pey le pey desmal
kur u kich tēkel dēne ser shadî
elēy wer egrin, emrî azadî !!

* * *

sa dí bilerzē, sa chaw bírwanē
 sa dem pēkenē, heta etwanē
 sa xem héra ka, mil xoy bishkēnē
 sed hezar qeyser lewya, nanwēnē
 mamey rísh sipî dēte ser seyran
 her bîr ekato le carî caran
 ezanē eme îshî xoy bwe
 pîrî u hezar eyb, le destî chew
 ke ser chopî kēsh îshwe enwēnē
 mameysh bew core, ser ecūlēnē
 sîngî pēy car car eda le zewî
 bîr nakatewe le kokey shewî
 le naw xeyalá weha mes bwe
 nazanē axo, dēre yan zwe
 kîse tūtinekey der dēnē car car
 sebîl tē eka beramber qetar
 dūkel le lūtî wek qefî rēshmar
 pēch pēch dēte der, le ser ta be xwar
 bem core bezm u helá u heraye
 katē ezanin esrew* dwaye
 betalî eken , echinewe bo mal
 bo ser îsh u kar, naw mal u minal
 shabashî chawesh, direm u dînar
 da ebarēnin wek hewrî behar
 bo tenya rójēk wa tekan eden
 axo bo cejnî serbestî chî biken ?

13.6 Hetîw le rójî cejna

cejin, rójēke rójî shadye
 rójî seyran u dí azadye
 rójî nîshat u keyf u demaxe
 rójî seyran u, seyranî baxe
 gisht kes be dí xosh le naw minalî
 hemū be meram hāl u ehwalî
 hemū líbasî taze le ber da
 hemū mēzerî shîrîn le ser da

em bo malî ew, ew bo malî em
 esûrênewe be bē derd u xem
 dem be pēkenîn, dil pîr le sirûr
 lîbasî beryan zerd u sewz u sūr
 emma bo hetiw, rōjî zarye
 rōjî gryan u bē qerarye
 ne dayik ser u cilî eshorē
 ne bawkî heye, bergî bigofē
 ne parey heye, bîba bo seyran
 her wekū baqî destey hawseran
 be bē xemxor u, bē pisht u pena
 bē pēkenîn u, bē hera u zena
 ser kiz u peshew , le bin dîwaran
 aciz u melûl , wek azêtbaran
 dilsozî nye des xate shanî
 xercî ew rōje kate gîrfanî

13.7 Sikalay Nesrîn lay Qanê'e

selamun eleyk mamey îxtyar
 eleke salam kîjoley nazdar
 mame ! be ashina dēyte pēsh chawim
 rōle gyan rēnge, min zor gerawim
 bē qeyrî nebēt nawit nazanim
 nawim Qanê'e u sheyday nîshtimanim
 toy mela Qanê'e ? sha'eîrî hozî !
 dayim chawefiwan bo berzî kozî ?!
 rōle gyan belē , Qanê'eim nawe
 bo xom u bo to, cergim sûtawe
 mamosta ēme gisht besh xurawîn
 belam, le ladē tewaw fewtawîn
 bîstūme car car, ke nawman ebey
 ey bo hawarman tewaw bo nakey ?
 ewel ta axir, her besh xuraw buyn
 le naw komelda, ser danewaw buyn
 heta minalîn zelîl u xwarîn
 aciz u melûl, dayim xembarîn
 ga, zecr u lēdan ga be rût u qût

chîlkin u pîlkin wēney melkemūt
ēme hēshtakū, wayn le dewrî berd
chaw heldûrawîn be henasey serd
er bilēm emshew echime sînema
elēn to kichî hēyat bo nema
ger bilēm emfo echim bo qetar
echim bo geʻan lem shar bo ew shar
hey lem nēr kūrke, ke peyda bwe ?!
abirūy shîrînî le des der chew
ya bilēyn emfo katî behare
katî seyranî gul u gulzare
nîwefo dwayē bichîn bo herdan
bo seyrî behar, legel hamferdan
kichē , to kichî, dakewe le mal
nabē , bēyte der, be dirējayî sal

* * *

ewel ta axir, ēme her dilîn
jyan sūtaw u , zar u zelilîn
ēme nawērîn bilēyn însanin
daykî diwa foj, destey lawanîn
hisabman biken, bo helbijardin
fojî întixab, bo wekîl nardin
her wekū beshher pēman bixwēnin
le ser xoʻayî meman fencēnin
ēmesh wekū kuʻ, hez le jîn ekeyn
hez le zanîn u tēkoshîn ekeyn !

Qanē'e:

kichim be ser chaw , korpey shîrînîm
ya xwa be kizî îtir netbînîm
hîch xefet mexon , dnya goʻawe
Kurd le xew chawî chak hel hēnawe
pētan exwēnin, zor be arezū
be meylî xotan, etan den be shū
le mal u mîrat beshtan da enirē

legel kuřana ferqtan naxirē
îtir xem mexon, nūrî chawanim
ahūy byaban , daykî kuřanim

13.8 Qanē'e u shwan

fojē řēm kewte ser bendî shaxē
kēwēkî darsan berze demaxē
katîsh chi kate ? katî behare
Kurdistan hemūy cheshnî gulzare
katî azadî dilî zistane
seyr u temashay dîde mestane
nizar pîr le gul , gulî firawan
sewz u sūr u shîn wek dilî lawan
keres le ser chūz, menē be xerwar
helēkok zor kok , kashme le naw xār
řewas sipî u saf, wēney shūshey zîw
shemal lēy eda, em dîw bo ew dîw
pîchik be yek chil, wek min tenya u tak
ew le say sēber min amētey xak
xuje gela lūl, qumam kilaw lar
tirîshke u teřle , hezaran hezar
wenewshe le chem., le pay befrawan
helāle birme, firmēsk le chawan
ke zanîm dnya tewaw gul geshte
chepkey nizaran cheshnî beheshte

* * *

palîm da be pal dar mazūdarē
řwanîm ke tik tik etrî ebarē
nwarîm le lama hendē heywane
pîrmey mēgek u teqey gochane
dîm, newcwanēk kepenik le ber
galok le mechek, kilaw le lay ser

shimsha'lekî zerd le toy pishtenê
 mer chak tefikrî erna naybînî
 merheba xalo, chonî kake gyan ?
 lewya kewte beyn , Qane'e u shwan
 mame be xer bey , xelki kam xeli
 chat le win bwe , bem core weli ?
 witim babe gyan dilim win bwe !
 ey to nazani ke bo kwe chew ?
 pekeni witi: mame dil gishtman
 esuretewe bo deway nishtman
 toze raweste, bangi bikem bot
 bixemewe naw siney tengi xot
 newi le shimshal le heway (hey dil !)
 hey dil ! hey namerd, hey nazik wek gul !
 ke pencey culan , her yek hewaye
 her yeke dengê, her yek newaye
 gwem girt kewte ser bezm u shori ney
 chopi chemeri, miqami (wey wey)
 ga (mina mina) , tawe (tel u bel)
 ga (leyli leylî) heway lay megel
 tawe (xiringeke) , tawe (ay nexshan)
 ga (chawe reshê), bezmi (shane u shan)
 tawe (se peyi), ga heway (lay ran)
 ga (hey swar hey swar) bezmi ruy meydan
 ga (sewze sewze) , taw tawe (heyran)
 ga (buk u xesu) , bezmi jin hēnan

* * *

xawi kirdewe kirji demarim
 kewtewe birim , yari dildarim
 kiz kiz boy giryam, ta tewawi kird
 zani peshewim , shimshali labird ?

13.9 Jyanî kich

kichî beste ziman dewrî jyanî
sînemayêke eger bizanî
ke le dayik bû, ahengî nye
elên: ay kiche ! fayîdey chye ?
pê pîrozaney kes bo nahênê
hîch kes be chake hergîz naydwênê
pir u pîre jin, dewrî daykî eden
her yek be corê dilxoshî eken
xem mexo, xwa le ser kerem bē
kuřîshit ebē xatirit cem bē
bo îshî naw maĺ, bo hat u choy der
emîsh pēwîste le cēy kareker
sed saĺ nexosh bēt, nabînē derman
le cēy dilxoshî , her chepok lēdan
nabē nan bixwa ta hemū xēzan
nechēte dwawe, le ser sifrey nan
le pashan emîsh eger netorē
le pashxwan bxwa u , hācet bishorē
eger bitorē , hîch kes nazanē
be birsî egrî, heta etwanē

* * *

nabē be dartash, nabē be tucař
nabē be nalbend, nabē be etar*
eger le hēwshe , ser bēnēte der
daykî tēy exurē, bē hēyay maker !
em beste zimane, heta pazde saĺ
dîl u gîrawe, der nachē le maĺ
katē gewre bû , dēne hat u chū
be lay naxērî kich eden be shū
le kuřî westa u, bezaz u qesab
dawakarî ebin, le chak u xirap
nîwe efendî u hācî jin mirdū
bēchwē xanedan , kon u řabirdū
emca dak u bab ekewne tegbîr

gwē naden bewe cwan bē yaxo pîr
 temashay eken, her parey zor bē
 îtir keyf xoye , řesh bē ya bor bē
 kichî beste ziman agay lē nye !
 nazanē chipey dak u bab chye ?
 babî dete cwab, ĥajî zor chake
 xawen pareye u , zor zor diĺ pake
 gwē meden bewe , danî nemawe
 temenî cwanî tewaw fewtawe
 lire u mecîdî le take u cûte
 komelî kirdwe , ta arezûte !
 katē kich zanî ke eyden be shū
 eyden be ĥajî u dnyay le des chū
 xur xur firmēskî le chaw dēte xwar
 pēch eda le xoy wek marî zamar
 elē hey cwanî ! hey dnyay řoshin !
 hey dayk u bawik, hey dos u dujmin
 hey gewre kichan ! haw ser haw ferdan !
 hey besh xurawan, henase serdan !!
 bochî komelî ĥimayey ĥeywan
 napirsin le ĥal jyanî kichan ?!
 er însanîsh nîn , me'elūm ĥeywanîn
 bochî bē xemxor le řūy cîhanîn ?!
 xiwa ĥafîztan azad ken gerdin
 wamin řekewtim , bo sharî mirdin

13.10 Dostî be umēd

dostî be umēd, řojî duwane
 ewîsh nek be diĺ , be ser zimane
 eger bo tema'e dostî ekey
 newelâ meyke ! abrūy xot ebey
 salēkyan min u ashinayēkim
 le ashna chaktir, wek birayēkim
 bo nef'eî shexsî buyn be ashina
 pishtî yekman girt , her wekū bira

min unēd be ew, ew umēd be min
dostman kwēr ekird, chi jyayî dujmin
axirî hîwaman le yek des nekewt
būyn be zîdî yek , wek agir u newt
min newîm le dar , ew newî le berd
herdû xecalêt, herdûkman feng zerd
her kes aqîl be, qet weha naka
bo dostî wa, abrûy xoy naba

13.11 Lay laye

hey laye laye , rôle lay laye
le kizî Kurdan dengim der naye
rôle y xoshewîst , ciger goshekem
merhemî zamî be peroshekem
wek to perwerdey damênî minî
bêchwê shêrekey xawênî minî
minîsh le bawesh daykê tira bûm
be shîrî rastî be xêw kira bûm
min fâsipardey bab u bapîrim
fermûdey ewan her wa le bîrim
ba , bot beyan kem wesêtî ewan
bo chi xayeyek , minyan pê geyan
minyan pê geyan , bo xizmetî to
bo be xêw kirdin , bo zehmetî to
hey laye laye , rôle lay laye
shalâ lay layey gisht kes wa bwaye

* * *

rôle ! em shire , shîrî shêrane
shîrey nî'emetî xakî Kurdane
rôle ! bêshkeket darî qezwane
nemamî mendey baxî Babane
benî desrazet xurî shekî kal
dabestey kwêstan, chiragay ser yal

awî xwardinewet, kanî (Ceyran)e
chêstît birincî deshtî (Malwan)e
hey laye laye , róle laye laye
xozge toy nîfaq hergîz nebwaye

* * *

shîre rastekem nexoy be diro
serserî nebî nemkey fencê ró
hergîz namûsit be pare nêdy
awêl Kurdî xot aware nekey

* * *

róle min boye to be xêw ekem
fencî damawît legela edem
tosh xizmetkar bî bo gel u hozit
qet qusûr nekey bo berzî kozit ?
hey laye laye, róle laye laye
mîletî bê xêw , rû le belaye

* * *

róle ! xayen bî be aw u xakit
dek ecel bigrê damên u chakit
to be xêw nakem , bo xew u xwardin
ya wek hêndê kes bo chaw sho' kirdin
ku'rim ! netbîstwe , meshûrtir le gisht ?
(ser bo ser bîrîn, nek bo serzenisht)

* * *

róle ! her katê xwênit birîjê
be guley dujmin meshkit bipijê
fencim hêlâlît shîrim noshit bê
kizî Kurdistan feramoshit bê

hey laye laye, róle lay laye
komelí nezan , wek ka u baye

13.12 Goranî shîwen

hamseran derdê,
ser dawê le dil, yek giran derdê
ax bo dilsozê, dax bo hamferdê
ya yekê wek xom , henase serdê
des keyne mil yek danîshîn be hem
têkel bikeyn derd , xem le banî xem
min bo ew shîwen , ew bo min zarî
bideyn be serda be bê qerarî
ber pa kayn meclîs zayelê u ró ró
waweyla xeyne sehra u kej u ko
shumshaljen ! shil ke pence le ser ney
chopî chemerî miqamî wey wey
derwêsh to dînit berzoke defit
bigre kemey def , be hêzî kefit
lêde le miqam chewashey chepgerd
chepgerd dewran , saheb muhrey nerd
tarchî ! tarmûskit ba rîshey dil bê
miqamê bilê ba dil xecil bê
xosh xwanan bang ken, helkene qetar
ferdî Mewlewî daney gewherbar
temûrey nalê u kemanchey giryan
deholî hesret , ûdî elfuxan
her yek le bezmê , her yek le dengê
her yek hewayê , her yek le fengê
sa bidene yek , bezmî neqare
aramtan nebê subh u eware
beshkim sakîn bê girfey derûnim
bibirjêto zam , cergî pîr xûnim
serim le weswas mîhnet azad bê
qelay meynetim yekser ber bad bê
satê ser bēnim we banî serîn

bîr dem we kirdar zemaney berîn
yadê kem le hāl yarî dūr wîlat
dūr kewtey gerdûn , fêhendey bîsat
demaxim be bay weten rûnak bê
ayeney derûn le xefet pak bê

13.13 Ax bo temenî cwanî

tafi cwanî,

sermayey nîshat , tafi cwanî
ezîztir le aw cheshmey heywanî
wasitey qanûn , rîsmî însanî
meta'eî qebûl , parchey pîr qîmet
tacî ser shahan , nîshaney fêhmet
ta , to le lam bûy sahbîb fêwac bûm
be dem xom nebê , qabîl be tac bûm
la jûrû nîshîn destey e'eyan bûm
zor xoshewîstî destey yaran bûm
balâ fêk u fâst , her wekû chinar
chak u pê kewtû , le ser ta be xwar
chaw wekû dûrbîn , ejno be tekan
henasey serdîm , fâst fêk u fêwan
ne kokey derûn , ne hajey belxem
ne deste lertzê , ne dîdey pîr tem
ne witwî rôj , ne lîrxanî shew
ne sîxey ser sing , witwî nêre kew
ne pencey nawîk , ne kolîncî shan
ne boley minal , bo îsh u firman
ne qebzî meclîs , ne chepokî jin
ne fîlchey tîke , ne lîk rîjandin

* * *

14 Serchawekan:

[Q] Burhan Qanē'e; Dîwanî Qanē'e, Zankoy Silēmanî, 1979.